

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

Nové trendy v organizaci Pionýr

Bakalářská práce

Mgr. Bohdana Břízová

vedoucí práce

Jana Janečková

autorka

květen 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci na téma Nové trendy v organizaci Pionýr vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Bohdaně Břízové za vstřícné a odborné vedení této bakalářské práce. Zároveň bych chtěla poděkovat všem členům Pionýra, kteří přispěli k vytvoření této práce.

ABSTRACT - New trend's in organization "Pionýr"

Pionyr is a democratic, voluntary and independent society of children, youth and adults. A member can become every child and every adult. Pionyr defends interests not only of its members, but also all the other children. Pionyr also allows the participation at free-time activities to all children, it means even those disabled and handicapped ones.

The aim of my bachelor work with the title The New Trends in Pionyr Organisation was to map the integration of disabled children into the Pionyr activities. There were defined two hypotheses. The first one expects, that Pionyr started with integration of disabled not until the year 1989. The second one supposes, that the group guides and leaders are obliging to adapt the activities and work with children in such a way, which can be possible also for disabled children. The first hypothesis has not been confirmed and the second one has.

There has been chosen the form of quantitative research to prove those hypotheses. The collection of those data has been done by questioning, the technique by questionnaire. This questionnaire was given to the group guides in Pionyr who were chosen by chance. As another method there have been a driven interview, which was defined to Pionyr members and were also chosen by chance.

This research has confirmed that it is being co-operated with disabled children in Pionyr organisation. The group guides work with these children and are trying to suit the activities so the disabled and handicapped children can be actively joined to the others. It shows the unforced integration of disabled children among the non-disabled children and creations of opportunities to share the free time of disabled and their peers.

According to statements of almost all respondents it is right to join the disabled children into the children's activities. They can see there the enrichment of the work, learning of mutual tolerance and communication. They see Pionyr as an open organisation to all children. They are also aware of possible complications and negatives. They do not support the integration in every case. They agree with it under those conditions and circumstances, when it does not influence or attacks any of those two sides.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 SOUČASNÝ STAV.....	8
1.1 Pionýr.....	8
1.1.1 Pojem pionýr.....	8
1.1.2 Pionýr - sdružení dětí, mládeže a dospělých.....	8
1.1.3 Spektrum činnosti Pionýra.....	9
1.1.4 Pionýrský oddíl.....	10
1.1.5 Oddílový vedoucí.....	11
1.1.6 Historie Pionýra.....	12
1.2 Volný čas.....	13
1.2.1 Děti, mládež a volný čas.....	14
1.2.2 Zájmové činnosti ve volném čase.....	15
1.2.3 Principy volnočasových aktivit.....	16
1.2.4 Sdružování dětí a mládeže.....	17
1.3 Integrace.....	19
1.3.1 Modely integrace	19
1.3.2 Procesy přizpůsobení.....	20
1.3.3 Integrace a zájmové činnosti.....	20
1.4 Dítě se zdravotním postižením.....	21
1.4.1 Vztah dítěte ke svému postižení	22
1.4.2 Mentální postižení.....	23
1.4.3 Tělesné postižení.....	24
1.4.4 Zrakové postižení.....	25
1.4.5 Sluchové postižení.....	26
1.4.6 Vady řeči a poruchy komunikačních schopností.....	27
1.4.7 Postižení více vadami.....	29
1.4.8 Autismus.....	29
1.4.9 Problémy v chování a poruchy chování.....	30
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY.....	32
2.1 Cíl práce.....	32

2.2 Hypotézy.....	32
3 METODIKA.....	33
3.1 Použitá metoda.....	33
3.2 Charakter výzkumného souboru.....	33
4 VÝSLEDKY.....	34
4.1 Vyhodnocení dotazníku.....	34
4.2 Vyhodnocení řízeného rozhovoru.....	48
5 DISKUSE.....	53
6 ZÁVĚR.....	57
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58
8 KLÍČOVÁ SLOVA.....	62
9 PŘÍLOHY.....	63

ÚVOD

Volný čas v životě dětí představuje významnou oblast. Volnočasové aktivity by měly být přístupné všem dětem, tedy i dětem se zdravotním postižením. Všechny děti totiž mají potřebu sdružovat se, a trávit tak čas se svými vrstevníky.

Tato práce je zaměřena na zapojování dětí se zdravotním postižením do činnosti Pionýra. Pionýr je živá organizace, aktivně pracující s dětmi i přes to, že je stále mnoho lidí, kteří při zjištění, že je někdo pionýr, reagují doslova otázkou: "A to ještě vůbec existuje?".

Pionýr jsem si vybrala jednak, protože jsem jeho členem již od dětství, a protože mě baví práce s dětmi a pro děti.

Ke zpracování práce na téma zapojování dětí se zdravotním postižením do činnosti Pionýra mě přivedly dvě skutečnosti. Za prvé je to samotné studium na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity, díky kterému jsem získala větší povědomí o problematice postižení. Za druhé to bylo zjištění, že se uskutečnil pionýrský tábor, kterého se zúčastnil chlapec na vozíku. Tábor pořádala v roce 2005 jedna pražská pionýrská skupina. Tuto druhou skutečnost považuji za základní impulz ke zpracování této práce. Do té doby mě nenapadlo, že i v Pionýru by mohly být zapojené děti s postižením.

Hlavním cílem této práce bylo zmapovat, zda se v Pionýru pracuje s dětmi se zdravotním postižením, jakým způsobem a s jakými typy postižení.

Jako druhý cíl jsem si stanovila zviditelnit Pionýr a jeho práci s dětmi. A tak přispět i k tomu, že bude zase o něco méně těch, kteří se ptají: "A to ještě vůbec existuje?".

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Pionýr

1.1.1 Pojem pionýr

Pojem PIONÝR nemusí označovat pouze organizaci Pionýr nebo jejího člena, ale může být chápán také ve smyslu pionýr - průkopník, někdo, kdo razí nové myšlenky, kdo pracuje novým postupem.(23) Tento pojem vyjadřuje myšlenku něčeho moderního, průkopnického, značí ideu hledání a touhy po poznání.(35)

1.1.2 Pionýr - sdružení dětí, mládeže a dospělých

Pionýr je demokratické, dobrovolné, samostatné a nezávislé sdružení. Členskou základnu tvoří děti, mládež a dospělí. Podporuje sociální kulturní a sportovní programy s ohledem na ochranu práv dětí a rozvíjení jejich zájmové činnosti. Hlásí se k Úmluvě o právech dítěte a Listině práv a svobod. Prostřednictvím všestranné a různorodé činnosti nabízí aktivní využití volného času dětí a mládeže, a tak umožňuje uspokojovat jejich zájmy a potřeby. Svou činnost zabezpečuje prostřednictvím dobrovolných pracovníků, kterým poskytuje servisní zázemí. Pionýr působí v celé České republice.(35)

Členem se může stát každé dítě i dospělá osoba bez rozdílů ať už sociálních, náboženských, národnostních či politických. Pionýr umožňuje jednotlivým kolektivům samostatně rozhodovat o náplni jejich činnosti a jejich struktuře. Hlavním výchovným prostředkem je hra v nejrůznějších podobách. Při všech aktivitách je kladen důraz na různorodost a všestrannost jako nezbytnou součást osobnosti dítěte a mladého člověka. Svojí činností se podílí na prevenci kriminality a sociálně patologických jevů.(35)

OBRÁZEK 1 - Logo Pionýra (20)

1.1.3 Spektrum činnosti Pionýra

Spektrum činnosti Pionýra je velmi široké, jak v oblasti práce s organizovanou mládeží, tak i v oblasti s neorganizovanou mládeží. Pionýr nabízí velké spektrum různorodých činností, jejichž zaměření vychází ze zájmů dětí. Pionýr se snaží dětem nabízet i jinou činnost, než klasické zaměření na přírodu, turistiku či táboření. Snaží se jít tzv. s dobou, proto se vedle klasických činností objevuje zaměření např. na počítače, různé fantazijní hry (Dračí doupě), airsoft (kuličkové zbraně), sběratelské karty, deskové hry, tancování aj.

Formy činnosti (34):

- **oddílové schůzky** - jsou základní činností oddílů, kdy se kluci a holky zpravidla jednou týdně schází na klubovně,
- **kluby** - jsou jinou možností využití volného času pro ty, kteří nemají dostatek času pro pravidelnou oddílovou činnost, nabídka činností je široká (sport, výtvarné činnosti, deskové hry ...), kluby jsou otevřené i pro nečleny Pionýra,
- **víkendové výpravy** - většinou jednou do měsíce oddíly vyráží na tzv. "víkendovku",
- **tábory** - patří k tradičním činnostem, pořádají se jak letní, tak zimní či jarní.

OBRÁZEK 2 - Táborák

OBRÁZEK 3 - Deskové hry

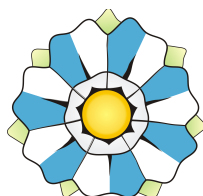

(2) Fotoarchiv Pionýrské skupiny Safir Kdyně

Příklady nabídkových programů (34):

- **Pionýrská stezka** - soutěž zaměřená na všestranný rozvoj v oblasti turistické, tábornické, sportovní, přírodovědné, kulturně umělecké i technické.
- **Pionýrský sedmikvítek** - otevřená postupová soutěž v kulturně uměleckých činnostech - zpěv, hudba, tanec, film a fotografie, divadlo, literární tvorba, výtvarná a rukodělná činnost.
- **Tábornická stezka** - soutěž v turistických a tábornických znalostech a dovednostech.
- **Republikové setkání pionýrských oddílů**
- **Zdravá pionýrská krev** - záměrem akce je propagace dárcovství krve.

OBRÁZEK 4 - Logo soutěže Pionýrský sedmikvítek (19)

1.1.4 Pionýrský oddíl

Pionýrský oddíl zajišťuje pravidelnou, systematickou celoroční výchovnou činnost kolektivu dětí a mládeže. Jeho činnost organizuje, zajišťuje a řídí vedoucí oddílu. Na organizaci, zajišťování a řízení činnosti se mohou podílet i instruktoři a zástupci vedoucího oddílu.(35)

Oddíl je živý organismus, může existovat léta, a přesto se stále mění. Mění se vedení oddílu, obměňují se členové oddílu, jednotlivci se vyvíjejí, vyvíjí se celý oddíl, to vše má vliv na fungování a stabilitu oddílu. Pro úspěšnou práci oddílu je důležitá správná volba forem a metod práce a hlavní motivy práce v oddílu u dětí. Sama náplň schůzky je jen obalem, formou, která je vidět navenek. Hlavní je, co se děje uvnitř, co způsobuje, že děti přijdou příště znovu, že činnost oddílu trvá. Jsou to hlavně (32):

- osobní vazby - kamarádi, přátelé,
- vzory - děti nacházejí v oddíle své vzory, ideály, které pak napodobují,

- zájmy - společné zájmy a společná činnost jsou stmelujícím rysem,
- osobní potřeby - zejména potřeba bezpečí, uznání, akceptace, sounáležitost, děti potřebují pocít, že jsou přijímány takové, jaké jsou.

1.1.5 Oddílový vedoucí

Oddílový vedoucí - osoba, která se stará o organizaci schůzek, výletů a akcí, připravuje s dětmi program a zodpovídá za výchovné působení. Pro tuto práci mu nestačí jen odhodlání pro dobrovolnou činnost, ale musí splnit předepsanou kvalifikaci a být starší 18 let. Dále je důležité, aby si uměl získat důvěru dětí, rodičů i kolegů.(42)

Oddílový vedoucí je zapálený a obětavý člověk, který většinu volného času věnuje dětem - oddílu. Čas věnovaný oddílu zahrnuje především:

- přípravu oddílových schůzek a samotné schůzky, které trvají většinou 2 hodiny,
- ježdění na víkendové akce s oddílem + jejich příprava,
- tábory - letní, ale i zimní nebo jarní.

Dále čas věnovaný oddílu také zahrnuje účast na různých pionýrských soutěžích a akcích, které bývají na celý víkend.

OBRÁZEK 5 - Zimní tábor

Fotoarchiv Pionýrské skupiny Safír

OBRÁZEK 6 - Letní tábor

Fotoarchiv Pionýrské skupiny Safír

1.1.6 Historie Pionýra

V dubnu 1949 dochází ke sloučení mládežnických svazů a organizací a vzniká jednotný Československý svaz mládeže (dále jen ČSM). Je ustavena Pionýrská organizace Junáka a ministerstvo školství vydává Výnos o zakládání Pionýrských oddílů Junáka na národních a středních školách, kde oddíl tvoří děti jedné třídy a pionýrskou skupinu tvoří celá škola. Ze zdánlivě dobrovolného dětského sdružení se postupně stala státní organizace, podléhající systému státního školství. Až v roce 1950 pak vzniká Pionýrská organizace Československého svazu mládeže (PO ČSM). Tento rok je považován za vznik "Pionýra" jako takového.(15, 16)

V červenci 1960 s novou ústavou přichází i nový název státu: Československá socialistická republika (ČSSR). Mnohé nefunguje, tak jak by mělo. I nejvyšší orgány KSČ musely uznat, že v PO ČSM není vše v pořádku a uložily nápravu v metodách a formách její činnosti. Daly tak nechtěně zelenou i k oficiálním snahám o změny. V roce 1964 se konala Vědeckometodická konference PO ČSM, která ukázala teoretický směr dalšího vývoje. Kladla důraz na činnost oddílů, věkově různorodé oddíly, právo vybrat si oddíl, účast dítěte na činnosti. V roce 1966 se konal seminář, který doporučení z Vědeckometodické konference rozvinul a formuloval do praktických závěrů. Seminář se výrazně věnoval tématu vytváření kolektivu v dětské organizaci. Byl odmítnut model oddíl = třída, škola = pionýrská skupina. Hlavní roli měly tedy sehrávat pevné pionýrské oddíly organizované na základě zájmů dětí. Směr byl jasný a vedl k roku 1968.(17)

V červnu 1968 se konala národní konference Pionýrské organizace, kde bylo přijato rozhodnutí o založení samostatné národní organizace Pionýr, jako moderní demokratické organizace dětí, mládeže a dospělých. Konference zvolila Českou radu Pionýra (ČRP = označení vrcholného a průběžně pracujícího orgánu Pionýra). Vedle Pionýra svou činnost obnovil i Junák. V srpnu 1968 došlo ke vpádu sovětských vojsk a Pionýr, jako snad jediná ze skutečně nezávislých organizací, mohl pokračovat ve své základní činnosti. Nikdo činnosti nebránil, ale ani ji nikdo nepodporoval. Ve vedení Pionýra se rozhodli pokračovat v budování organizace a v realizaci programu tak dlouho, jak to půjde. V roce 1969 byl pracovníky Ústředního výboru KSČ zahájen rozhodující nápor na změnu orientace a programu Pionýra. Pionýrství funkcionáři to odmítli jako návrat ke staré PO ČSM. Nakonec v lednu 1970 na plénu ČRP odstupuje

11 členů a je kooptováno 10 nových členů, u nichž se předpokládala větší poslušnost. Plénum ruší Program Pionýra a mění Stanovy. Obnovuje povinný rudý šátek a ukládá změnit pionýrské dokumenty a schválila nový cíl - ustavení jednotného Socialistického svazu mládeže. Dne 28.8. 1970 plénum ČRP projednalo návrh k ukončení činnosti českého Pionýra a vyslovila souhlas s budováním jednotné organizace dětí a mládeže - Socialistického svazu mládeže (SSM). Kolektivy pionýrských pracovníků se rozhodly pro práci v jednotné organizaci dětí a mládeže. Bylo tedy rozhodnuto o ukončení činnosti Pionýra. Nástupnickou organizací se stala PO SSM, která sloučila všechny původní dětské organizace, tedy i tehdejší Pionýr. Došlo k obnovení pionýrských skupin ve školách.(36, 18)

Až do roku 1990 u nás existovala jediná dětská organizace, a to právě PO SSM. Existovalo mnoho oddílů, které se snažily zachovat zájmové a věkově smíšené oddíly, rozvíjely neformální aktivity a "politické úkoly" plnily jen navenek. Mnozí vedoucí, instruktoři i starší děti požadovali více volnosti, demokracie a samostatnosti v tehdejší PO SSM až do roku 1989. Tam, kde se dařilo uplatňovat demokratické principy v činnosti, se vytvořily pevné kolektivy oddílů a skupin, které "přežily" společenský zlom v roce 1989.(14)

V lednu 1990 se v Brně uskutečnila Mimořádná celostátní konference pionýrských pracovníků, jejíž delegáti rozhodli o osamostatnění Pionýrské organizace od SSM a o jejím postupném přechodu v organizaci novou, tedy v organizaci Pionýr.(24) V listopadu 1990 proběhl seminář "Kdo jsme? Odkud kam jdeme?", který byl zaměřen na objasnění činnosti v následujícím období, na vymezení místa organizace Pionýr v politickém spektru a struktuře dětských a mládežnických organizací.(11) V lednu 1991 se konala I. republiková konference Pionýra v České republice, která schválila Program a Statut Pionýra.(7)

1.2 Volný čas

Volný čas je významnou oblastí života a výchovy dětí, mládeže a dospělých. Tato problematika má četné souvislosti a vazby na (4):

- společenské podmínky - umožňují vznik a rozvoj volného času,
- přístupy jednotlivých dětí a mladých lidí, jejich skupin a celé generace - reagují

tak na možnosti a podněty, ale také na překážky této oblasti,

- různost sociálních prostředí (hlavně výchovných) - v nich se totiž uskutečňuje volný čas dětí a mládeže.

Volný čas je čas, který má jedinec mimo své povinnosti (pracovní, školní a jiné) na sebevyjádření a seberealizaci podle vlastních potřeb a zájmů, může svobodně rozhodovat o jeho využívání. Činnosti ve volném čase jedinci přináší pocit uspokojení, uvolnění a příjemné zážitky.(13)

Volný čas je čas, s kterým může člověk nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).(31)

Jako základní *funkce volného času* se uvádí (4):

- **odpočinek** - obnova pracovních sil,
- **zábava** - obnova duševních sil,
- **rozvoj osobnosti** - spoluúčast na vytváření kultury.

1.2.1 Děti, mládež a volný čas

Děti mají právo na volný čas, toto právo je zakotveno v Úmluvě o právech dítěte. Kromě práva na volný čas je v Úmluvě o právech dítěte obsaženo také právo na odpočinek, na účast ve hře a oddechové činnosti, na svobodnou účast v kulturním životě a umělecké činnosti. Společnost by měla poskytovat odpovídající a rovné možnosti pro využívání volného času dostupné pro všechny děti.(39)

Existují rozdíly mezi volným časem dětí a dospělých. Týkají se množství volného času, struktury činností a míry záměrného ovlivňování volného času.(3)

Volný čas dětí a mládeže je specifický tím, že je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti nemají dostatek zkušeností, aby se dovedly orientovat v oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení. Pro účinnost je důležité, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré, přitažlivé a účast dobrovolná. Způsob a míra ovlivňování závisí na věku, mentální i sociální vyspělosti dětí, a také na charakteru rodinné výchovy.(28)

Účastí dětí a mládeže na volnočasových aktivitách dochází k získávání a

osvojování nových sociálních zkušeností. Dospělí, odpovědní za volnočasovou činnost, jim v tom pomáhají, dále rozvíjejí jejich výchovu ve volném čase a k volnému času.(4)

Obecně lze říci, že děti mají relativně hodně volného času. Je proto důležité, aby společnost měla zájem o to, jak děti a mládež tráví svůj volný čas. Na prvním místě je to samozřejmě záležitost rodiny.(28)

1.2.2 Zájmové činnosti ve volném čase

Zájmové činnosti jsou cílevědomé aktivity směřující k uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Významně ovlivňují rozvoj osobnosti a společenskou orientaci.(28)

Zájmové činnosti mají vždy aktivní charakter naproti zábavě a odpočinku. Díky aktivní účasti se děti a mládež učí plánovat činnosti, řešit problémy, vytyčovat cíle a hledat cesty k jejich dosahování, postupovat podle předem stanoveného plánu, objektivně hodnotit výsledky vlastní činnosti.(26)

Tradiční je dělení *podle obsahu* na zájmové činnosti (28):

- **společenskovední** - vedou k poznávání aktuálního společenského dění, i k některým historickým souvislostem; zaměřují se především na výchovu k vlastenectví, k partnerství, k rodičovství, společenskou výchovu, sběratelství a jazykovědu,
- **pracovně-technické** - pomáhají zdokonalovat manuální dovednosti, obohacují o technické poznatky a umožňují jejich využití v praxi, rozvíjejí technické myšlení a představivost, přispívají k profesní orientaci a seznamování s odbornými poznatky,
- **přírodovědné** - prohlubují vědomosti o dění v přírodě a pěstují vztah k její ochraně, rozvíjejí zájem o pěstitelství a chovatelství,
- **estetickovýchovné** - jsou zaměřeny na rozvíjení výtvarného, hudebního, literárního, dramatického a hudebně-pohybového projevu, na kulturu chování, výchovu vkusu a rozvoj tvořivosti,
- **tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření** - tyto činnosti tak přispívají k fyzické zdatnosti a psychické odolnosti, a tím i ke zdravému vývoji.

OBRÁZEK 7 - Sjíždění jezu

Fotoarchiv Pionýrské skupiny
Safír

OBRÁZEK 8 - Převrácení lodi, tzv. cvaknutí

Fotoarchiv Pionýrské skupiny Safír

Zájmovou činnost dětí a mládeže můžeme rozdělit také *podle druhů aktivit* na **(26)**:

- **receptivní** - účast na činnosti jako divák nebo posluchač (např. v kině, v divadle),
- **aktivně tvořivé** - jedinci se sami aktivně podílejí na činnosti v zájmových útvarech.

1.2.3 Principy volnočasových aktivit

Sjednocujícím prvkem je participace účastníka. Umožňuje účastnit se činnosti, a také se podílet na jejím průběhu a zhodnocení jejího přínosu.**(4)**

Principy (4):

- **Dobrovolnost a volitelnost účasti** na aktivitách vychází ze svobodného rozhodování o účasti a výběru mezi různými alternativami.
- **Demokratismus** vyplývá z práva na volný čas a na jeho smysluplné využití. Právo na volný čas mají děti na základě Úmluvy o právech dítěte.
- **Otevřenost** pro podněty vývoje společnosti a jednotlivých prostředí, pro zájmy a přání účastníků.
- **Široké rozpětí působení** vzhledem k osobnosti dítěte a mladého člověka - jde o

rozvoj individuálních zájmů a formování všestranné, celistvé osobnosti. Volnočasová aktivita je úsilím o seberealizaci.

- **Výchova k demokratickému občanství** uplatňuje výchovu člověka se všemi jeho právy.
- **Působení v různých sociálních prostředích** od rodiny a školy přes obec, region a stát až po globální rozměr.

1.2.4 Sdružování dětí a mládeže

Sdružování je významný způsob trávení volného času dětí a mládeže, je časté a oblíbené. Je postaveno na základě dobrovolného rozhodnutí do sdružení vstoupit a účastnit se činnosti, přijmout hodnotovou orientaci, uplatňovat cíle, obsahové a organizační zásady sdružení. Dovednosti a znalosti, aktivitu a čas člen sdružení využívá jak pro vlastní rozvoj, tak ve prospěch svých vrstevníků nebo prostředí (obce, přírody). Člen sdružení tak rozvíjí svoji osobnost, sociální vztahy a osvojuje si správné hodnoty. Dobrovolná účast rozšiřuje možnosti života, umožňuje získat nové zážitky a zkušenosti, spojuje realizaci individuálních potřeb, zájmů s účastí na společenské činnosti.(4)

Děti a mladí lidé by neměli být jen objektem sociálního a výchovného působení, ale měli by se sami aktivně podílet na rozvoji organizace, ve které působí, na rozvoji společnosti. Podílení se na takovém rozvoji umožňuje participační aktivity a struktury. Takový přístup zachovává role, kompetence a odpovědnost dospělého a zároveň podporuje názory, postoje, možnosti i usilování dětí a mladých lidí. Právě dobrovolné sdružování a účast na volnočasových aktivitách dětí a mládeže vytváří dobré podmínky pro jejich participaci.(5)

Základní typy sdružení dětí a mládeže (4)

Sdružení všestranného obsahu - základním posláním je výchova k občanství:

- Junák - v současnosti největší sdružení,
- Pionýr - druhé největší sdružení dětí a mládeže.

OBRÁZEK 9 - Maskot Pionýra

Fotoarchiv Pionýrské skupiny Safír

OBRÁZEK 10 - Maskot Pionýra

(21)

Sdružení zájmová - vychází ze zájmu člověka zabývat se předměty a aktivitami, které pokládá za významné:

- tělovýchovná sdružení - Sokol, Český svaz tělesné výchovy,
- sdružení zaměřená na pobyt v přírodě a zálesáckou činnost - ATOM (Asociace turistických oddílů a mládeže), Česká tábornická unie, Zálesák, Liga lesní moudrosti, Sdružení přátel J. Foglara,
- oblast umělecké tvořivosti - Folklorní sdružení,
- poznávání a ochrana přírody/ekologické aktivity - Duha, Hnutí Brontosaurus,
- technické činnosti - Asociace pro mládež a techniku,
- sdružení rozvíjející společenskovední aktivity.

Sdružení veřejně prospěšná - hlavním posláním je působit ve prospěch dalších lidí:

- Sdružení hasičů Čech a Moravy, mládež Českého červeného kříže.

Sdružení odborů a politických stran - mezi mladou generací působila nepřímo, jako hnutí a organizace dospělých, v současnosti je značný pokles zájmu o členství jako reakce na předchozí formální masové sdružování dospělých i mladých občanů.

Sdružení orientovaná nábožensky - jsou značně diferencovaná podle pohlaví, věku, zaměstnání nebo zájmového zaměření, počet mladých příslušníků v současnosti klesá,

slábne zájem o příslušnost k církvím:

- YMCA - v současnosti nejstarší nejrozšířenější sdružení s tímto zaměřením.

1.3 Integrace

Pojem integrace je jeden z nejčastěji používaných termínů v posledních deseti letech. V politice se tak hovoří o integraci v rámci Evropy, v psychologii o integritě osobnosti, ale nejčastěji tento pojem slyšíme v souvislosti s nenásilným začleňováním lidí se zdravotním postižením do společnosti tak, aby tvořili součást této společnosti. Jde o vztah majority a minority (lidé s postižením), který se promítá do všech oblastí společného soužití. Integrace je stavem (začlenění jedince), ale především procesem, jak se daří jedince s postižením začleňovat do společnosti, a jak jsme schopni tento proces akceptovat a identifikovat se s ním.(10)

Společenská integrace je schopnost jedince s postižením žít ve společnosti "zdravých" plnohodnotným životem. Tato integrace je možná i s částečným omezením, s podporou druhého člověka a společnosti.(44)

Pojem integrace je postupně nahrazován pojmem inkluze. Inkluze vyjadřuje rovnoprávný vztah majority a minority (úplné začlenění), aniž by existovaly bariéry v nás samých.(10)

1.3.1 Modely integrace

Medicínský model vychází z biologicko-organických nebo funkčních příčin. Cílem je léčba a překonání postižení. Toto pojetí spočívá v přizpůsobení se dítěte stávající struktuře a nepožaduje změnu systému. *Sociálně patologický model* předpokládá, že integrační problémy jsou povahy sociální. Postižení jsou v tomto smyslu sociálně nepřizpůsobiví, k jejich adaptaci se používá speciální terapie. V centru stojí otázka socializace a diskriminace podmíněné postižením. *Model prostředí* se zabývá tím, jak by se mělo změnit prostředí, aby to bylo ve prospěch jedinců s postižením. Tento model vyžaduje optimální materiální a personální vybavení a jeho přednost spočívá v sociální oblasti. *Antropologický model* se zaměřuje na lepší interpersonální interakci, na respektování identity a jedinečnosti osob s postižením.(43)

1.3.2 *Procesy přizpůsobení*

Integrace je vzájemný proces mezi majoritou a minoritou, ve kterém se obě strany přibližují a mění. Roste tak oboustranná vzájemnost a pospolitost. Jedním z cílů integrace je vytvářet v kontextu rovnosti šancí vzájemné pochopení a akceptaci mezi lidmi s postižením a "zdravými" lidmi, což zahrnuje dávání a brání z obou stran.(43, 44) Lze rozlišit tři *procesy přizpůsobení* (43, 44):

- **Asimilace** (*přizpůsobení, splynutí*) - klade důraz na to, aby lidé s postižením přijali způsoby většiny tak dalece, jak budou moci; je omezena na lehčí typy postižení a převládá tam, kde je menší snaha o integraci.
- **Akomodace** - klade důraz na zařazení jedinců s postižením do majoritní společnosti, přitom uznává jejich právo být sami sebou, jde především o to, aby okolí přijalo jejich odlišnosti.
- **Adaptace** - vyžaduje oboustranné přizpůsobení, přiblížení "zdravé" většiny jedinci s postižením a naopak jedince s postižením "zdravé" většině. Vzniká tak dynamický proces vzájemného přizpůsobování.

1.3.3 *Integrace a zájmové činnosti*

Zájmové aktivity (jako např. tábornické, všestranné oddíly, výtvarné či sportovní kroužky) by měly být přístupné všem dětem, tedy i dětem s postižením.(8)

Děti a mládež s postižením potřebují vytváření příležitosti k tomu, aby měly možnost sdílet s ostatními (nepostiženými) lidmi stejného věku volnočasové, rekreační a oddychové aktivity. Organizované aktivity tvoří další důležitou zkušenost. Děti s postižením se často nedostanou k organizovaným činnostem (jako skauting, sporty, umělecké kursy, táboření), kterých by se účastnily společně se zdravými dětmi stejného věku.(9)

Poskytování pomoci za účelem integrace do volnočasové činnosti musí být založeno na víře, že integrace je možná u všech dětí. Pro organizace a jednotlivce, kteří zajišťují pomoc to znamená odvážit se odhadnout (současně s dítětem s postižením, rodinou, přáteli) způsoby, jak nejlépe umožnit a podpořit účast a spolupráci.(9)

Pro podporu integrace musí být někdo, kdo zajistí dítěti pomoc ve styku s ostatními dětmi a bude vytvářet příležitosti ke vzniku přátelských vztahů. Pro dosažení

existuje mnoho způsobů (9):

- **zapojení s ostatními dětmi** - pomáhající osoby by měly děti bez postižení zainteresovat a tvořit prostředníka mezi nimi a dítětem s postižením,
- **být vzorem pro ostatní** - pomáhající osoba svým jednáním s mladým člověkem s postižením slouží jako vzor pro ostatní děti a dospělé, to je důležité jako pomoc ostatním při komunikaci s touto osobou, jak reagovat na chování, které se nejeví přiměřené dané činnosti,
- **zdržení se** - často dochází ke kontaktům bez přičinění pomáhajícího, někdy může přítomnost dospělého kontakty brzdit, a pak je dobré nechat věci běžet bez zásahů,
- **spolupráce v kontextu činností** - pomáhající osoba si všímá a podporuje příležitosti ke kontaktům, spolupráce může mít verbální i neverbální charakter (např. společná zábava, společné sledování nějaké události),
- **příležitosti k přátelství** - společné aktivity dětí mohou vytvořit mnoho příležitostí pobavit se, seznámit se, založit přátelství a pocítit zlepšení vztahů v sousedstvích, školách a komunitách.

OBRÁZEK 11 - Knoflíková kopaná

Fotoarchiv pionýrské skupiny Safír

OBRÁZEK 12 - Pavoučí síť

Fotoarchiv Pionýrské skupiny Safír

1.4 Dítě se zdravotním postižením

Pojem "postižení" může být chápán v různém významu. Dříve se postižení vnímalo jako kategorie. Byl diagnostikován defekt a následovalo opatření. Současné

pojetí odpovídá vnímání postižení jako dimenze, tedy určitého rozměru života.(10)

Zdravotním postižením rozumíme nejen újmu na zdraví jako následek vrozené nebo získané poruchy struktury a funkce organismu, ale rozumíme jím všechna postižení, která vedou k omezení pohybové zdatnosti, funkce smyslových orgánů, mentálních a jiných funkcí. Postižení vyúsťují v handicap, který se dotýká postavení takového jedince ve společnosti.(22)

Pod pojmem dítě se zdravotním postižením školský zákon rozumí dítě s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, dítě s vadami řeči, dítě postižené více vadami souběžně, dítě s autismem a dítě s poruchami chování.(46)

1.4.1 Vztah dítěte ke svému postižení

Postižení samo o sobě nevytváří nové zvláštní vlastnosti člověka, připravuje mu však náročnější životní situaci a přináší zvýšené nároky na přizpůsobení. Každá společnost má své normy tělesné krásy a zdatnosti, které se stávají součástí identity jejich příslušníků, a také i měřítkem pro poměrování sebe a druhých. Tyto normy mohou jedince zasáhnout tíživěji než vlastní funkční defekt.(22)

Kromě rodiny se se svým postižením musí vyrovnat především samo dítě. Pro vyrovnání se s postižením jsou bezproblémová počáteční období *novorozence a kojence*, ale jsou velmi důležitá pro vytváření lidských vztahů. V období *batolete* se vytváří vědomí sounáležitosti ke své rodinně, vědomí domova, vytváří se "rodinná identita". Potřeba projevu autonomie a možnost mobility souvisí s pocity nejistoty a jinakosti ve vztahu k vrstevníkům. Stále naléhavější potřeba porozumět okolnímu světu i vlastnímu tělesnému schématu a funkcím v *předškolním věku* může vést k pocitům úzkosti, méněcennosti a z toho vyplývajícím pocitům viny. Dítě totiž může intenzivně vnímat svou odlišnost ve vztahu k vrstevníkům. U závažných (kombinovaných) postižení je dítě zpravidla o kontakt s vrstevníky ochuzeno, protože se nepodaří vytvořit podmínky pro integraci. *Mladší školní věk* je limitován školní docházkou. Dominantním se stává výkon dítěte ve škole. Zde je důležitá pochvala učitele a pozitivní odezva u rodičů pro harmonický vývoj dítěte. Dítě s postižením musí často o svou pozici bojovat. Za kritické období bývá označována *puberta*. Do popředí se dostává otázka tělesného schématu. Pubescent je velmi citlivý na to jak vypadá a jakékoli odchylky jsou pro něj

zdrojem mnohých psychotraumat. Je ohrožen proces přirozeného odpoutávání od rodiny a vytváření nových přátelství, protože dospívající dítě s postižením je většinou závislé na rodině. V období *adolescence* je dominantní uspokojování sexuálních potřeb, které jsou u mladého člověka s postižením stejně naléhavé, jako u zdravých jedinců. Dalším problémem je profesionální orientace, která je značně omezena a může tak být zdrojem intenzivních pocitů méněcennosti. Na straně druhé touha adolescenta po zakotvení v něčem, čemu lze věřit, vytváří prostor pro lepší akceptaci dané situace a reorganizaci jeho života.(10)

1.4.2 Mentální postižení

Mentální postižení nebo mentální retardace označuje vrozený defekt rozumových schopností. Pro jedince s tímto postižením je charakteristická snížená úroveň myšlení, omezená schopnost učení a obtíže při adaptaci na běžné životní podmínky. Dalšími typickými znaky mentálního postižení je omezenější zvědavost a preference podnětového stereotypu, potíže se zpracováním informací, myšlení bývá egocentrické a vázáno na konkrétní dění, postižení formální i obsahové složky řeči, převažuje mechanické učení, potíže v oblasti pozornosti a paměti, neschopnost přiměřeného hodnocení vlastních schopností. Psychické potřeby mají osoby s mentální retardací stejné jako zdraví, ale může se lišit způsob jejich uspokojování.(41)

Děti, mládež i dospělí s mentální retardací tvoří jednu z nejpočetnějších skupin mezi zdravotně postiženými.(37)

Mentální retardace představuje sníženou úroveň inteligence. Při klasifikaci mentální retardace se používá 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, která ji dělí do šesti základních kategorií na základě inteligence (37):

- **lehká mentální retardace, IQ 50 - 69** - lidé s tímto stupněm postižení většinou dosáhnou schopnosti účelně využívat řeč v každodenním životě, většina dosáhne úplné samostatnosti a je schopna navštěvovat zaměstnání zaměřená na manuální práci,
- **středně těžká mentální retardace, IQ 49 - 35** - u tohoto stupně postižení je již značně opožděn rozvoj chápání a užívání řeči, omezena schopnost samoobsluhy, často se vyskytuje epilepsie, zřídka je možný samostatný život,

- **těžká mentální retardace, IQ 34 - 20** - jedná se o výrazné snížení schopností, většina osob trpí značnou poruchou motoriky nebo jinými přidruženými vadami,
- **hluboká mentální retardace, IQ je nižší než 20** - je již těžké omezení schopnosti porozumět požadavkům či instrukcím, většina osob je imobilní, inkontinentní a má nepatrnou schopnost pečovat o své základní potřeby,
- **jiná mentální retardace,**
- **nespecifikovaná mentální retardace.**

1.4.3 Tělesné postižení

Tělesným postižením rozumíme omezení hybnosti až nemožnost pohybu a poškození motorické koordinace. Příčina může spočívat v poškození, vadě nebo funkční poruše nosného a hybného aparátu, v centrální nebo periferní poruše inervace, příčinou může být i amputace či deformace části motorického systému. Společným rysem lidí s tělesným postižením je primární částečná až úplná imobilita.(27)

OBRÁZEK 13 - Tábor s vozíčkářem

(38)

OBRÁZEK 14 - Tábor s vozíčkářem

(38)

Tělesné postižení má vliv na vývoj osobnosti dítěte. Bývá narušen jeho psychomotorický vývoj, to se může projevit i v jiné oblasti než jen motorické. Existuje mnoho forem tělesného postižení, ale mezi nejčastější patří **dětská mozková obrna** (dále jen DMO). Rozlišují se dvě základní formy DMO, a to spastické a nespastické DMO, které se dále diferencují. Pro DMO jsou charakteristické poruchy svalového tonu

a obrna, což je ztráta schopnosti volního pohybu. V souvislosti s DMO se vykytují další poruchy, jsou to tzv. poruchy sdružené s DMO. Nejzávažnější sdruženou poruchou je mentální retardace, další závažnou přidruženou poruchou je epilepsie. U DMO se můžeme často setkat se smyslovými poruchami (zraku, sluchu, řeči), dále se vyskytují poruchy somatického růstu, ortopedické komplikace, a také dochází k emočním poruchám.(10)

1.4.4 Zrakové postižení

Zrak je jedním ze základních smyslů člověka. Pomocí zraku získáváme 80 - 90 % všech informací o okolním světě.

Zrakové postižení narušuje především kognitivní funkce, orientaci v prostoru a samostatný pohyb. Psychické důsledky zrakového postižení mají několik rovin. V první rovině se jedná o kvalitu vizuální percepce, zde jde o oblast poznávání. Druhá rovina se týká postižení osobnosti ve všeobecném pohledu, může dojít k narušení emocionality, volní sféry a charakteru. A třetí rovina zahrnuje oblast vztahů jedince a sociálního prostředí. Zrakové postižení nemusí ovlivnit celý průběh vývoje osobnosti a nemusí ji měnit a přetvářet. Jádro osobnosti je totiž ovlivňováno především společenskými vztahy, které se odrážejí ve vnitřních subjektivních vztazích ke světu, věcem, lidem a k sobě samotnému. Zrakové postižení tedy není nepřekonatelnou překážkou při vytváření plnohodnotné osobnosti.(30)

Zrakové vady můžeme dělit ze 2 hledisek, a to podle typu postižených funkcí a podle stupně zrakového postižení.

Podle typu dělíme zrakové vady do pěti kategorií (43):

- **ztráta zrakové ostrosti** - znamená, že jedinec nevidí zřetelně a má potíže s rozlišováním detailů,
- **postižení šíře zorného pole** - znamená pro jedince omezení prostoru, který vidí,
- **okulomotorické poruchy** - nastávají při špatné koordinaci pohybu očí, jedinec může mít potíže při sledování pohybujícího se předmětu nebo při jeho prohlížení,
- **potíže se zpracováním zrakových informací** - vznikají při poškození

zrakových center v kůře mozku, jedinci mívají potíže se zpracováním informace, s interpretací zrakové informace,

- **poruchy barvocitu** - způsobují narušené vnímání barev.

Podle stupně dělíme zrakové vady do následujících skupin (30):

- **slabozrakost** - stav snížené zrakové ostrosti obou očí i při brýlové korekci, jedná se o orgánovou vadu, při které může dojít k porušení zevního i vnitřního oka, zrakové dráhy nebo zrakového centra; rozlišujeme slabozrakost lehkou, střední a těžkou,
- **zbytky zraku** - vnímání zrakem je na dolní hraniční míře, orientace v prostoru za použití zraku většinou není možná, osoba se zbytky zraku přečte písmo o velikosti plakátového písma,
- **slepota** (amauróza) - je neschopnost vnímat zrakem, i přes zachování určitého zrakového čítí (světlocitu), slepotu lze rozdělit na praktickou, kdy je zachován světlocit, a na totální s úplnou absencí vidění.

OBRÁZEK 15 - Tábor-škrábání brambor

Fotoarchiv Pionýrské skupiny Safír

1.4.5 Sluchové postižení

Sluch je důležitý pro rozvoj řeči. Sluchové postižení způsobuje nedostatečný rozvoj řeči a tím i poznávacích procesů, působí problémy při socializaci a znamená značnou bariéru při komunikaci. Potíže, které postižení sluchu způsobuje jsou závislé na

stupni a rozsahu poruchy a na době jejího vzniku.

Podle doby vzniku se sluchové vady rozdělují na vrozené, u kterých hraje roli např. dědičnost, průběh těhotenství, a na získané, které mohou být způsobené dlouhotrvajícím porodem, infekčním onemocněním, úrazy hlavy aj.(30)

Pro označení sluchové ztráty se často z hlediska kvantity (měřené v decibelech) používají termíny nedoslýchavost, hluchota a ohluchlost. Z hlediska kvality se vady sluchu dělí podle místa vzniku na vady převodní, percepční a centrální.(33)

Sluchové vady *podle stupně postižení (30)*:

- **nedoslýchavost** - lze rozdělit na typ převodní, kdy postižený slyší málo, ale dokáže rozeznat zvuky řeči, a typ percepční, který se projevuje zkresleným vnímáním řeči; podle stupně máme nedoslýchavost lehkou, střední a těžkou,
- **hluchota** - může být úplná (totální), znamená naprostou ztrátu sluchu, a praktická, kdy se objevují pouze zbytky sluchu,
- **ohluchlost** - je stav postupné ztráty sluchu v průběhu života.

Sluchové vady *podle místa vzniku (6)*:

- **převodní vada** - je způsobena postižením vnějšího nebo středního ucha a může být přechodná nebo trvalá, postihuje vnímání hlubokých tónů (vnímání hlasu z řeči), do určité míry ji lze kompenzovat zesílením zdroje zvuku,
- **percepční vada** - vzniká při poškození vnitřního ucha (vláskových buněk) či sluchového nervu, postihuje vnímání vysokých tónů, zejména vnímání řeči a diferenciaci hlásek, zesílení zvuku pouze zesílí neúplné vjemy, tato vada je trvalá,
- **centrální vada** - vzniká v důsledku vývojového nebo traumatického postižení oblastí centrálního nervového systému, které jsou důležité pro přijímání, poznávání a zpracování sluchových podnětů.

1.4.6 Vady řeči a poruchy komunikačních schopností

Problematikou komunikačních schopností člověka, jejich fyziologií a patologií, diagnostikou a terapií se zabývá speciálně pedagogický vědní obor logopedie.

V odborné literatuře i v logopedické praxi se používá dělení podle symptomu, který je nejtypičtější pro danou poruchu. Symptomatická klasifikace obsahuje 10 základních kategorií (12):

- **Vývojová nemluvnost (dysfázie)**

Dysfázie je vývojová porucha řeči. Jazykový vývoj dítěte s dysfázií je narušen, i přesto, že dítě není mentálně postižené, nemá poruchu sluchu, vyrůstá v citově hřejivém prostředí, má dostatečné řečové vzory a dostatečnou stimulaci. Dysfázii lze rozdělit na motorickou, kdy dítě rozumí řeči, ale není schopno motorického výkonu řeči, a na senzorickou, kdy dítě nerozlišuje zvuky lidské řeči.(29)

Dysfázie se může projevovat poruchou krátkodobé paměti, malou slovní zásobou, poruchou řazení slabik, nesrozumitelností a agramatičností řeči, aj.(12)

- **Získaná orgánová nemluvnost (afázie)**

Afázie je získaná porucha řeči, která již byla plně vyvinuta. Vzniká na základě poškození dominantní hemisféry mozku při nádorech, úrazech, při krvácení do mozku, zánětech mozku apod. U dětí se jedná o postižení řeči, jejíž vývoj ještě nebyl dokončen.(43)

Afázie se vyznačuje změněnou plynulostí řeči (je těžkopádná, pomalá, zadržává), obtížným vybavováním slov, řečovými automatismy, poruchou rozumění řeči, poruchou čtení, psaní atd.(12)

- **Získaná psychogenní nemluvnost (mutismus)**

Mutismus znamená onemocnění, při kterém dochází ke ztrátě řečových projevů. Toto onemocnění není podmíněno organickým poškozením centrálního nervového systému.(12)

- **Narušení zvuku řeči (rinolálie, palatolálie)**

Rinolálie (huhňavost) je patologicky změněná nosovost a porucha zvuku jednotlivých hlásek při artikulaci, která je závislá na patrohrtanovém uzávěru.(43)

- **Narušení plynulosti řeči (balbuties)**

Balbuties (kockavost) je narušená koordinace orgánů, které se podílejí na mluvení, a projevuje se nedobrovolným přerušováním plynulosti řeči. Kockavost má nepříznivé dopady na osobnost člověka. Významně ovlivňuje jeho psychiku a následné začlenění do společnosti. Jedná se o biopsychosociální problém, kdy míra utrpení nezávisí na

stupni postižení, ale na způsobu a míře jejího prožívání.(29)

- **Narušení článkování řeči** (dyslalie, dysartrie)
- **Narušení grafické stránky řeči** (dyslexie)
- **Symptomatické poruchy řeči**
- **Poruchy hlasu** (dysfonie)
- **Kombinované vady a poruchy řeči**

1.4.7 Postižení více vadami

Používá se pojem postižení více vadami, případně vícečetná postižení. Postižení více vadami znamená to, že může dojít ke kombinaci postižení, kdy je současně narušeno několik funkcí. Jde o komplikovanou situaci, kdy řešení je závislé na kombinaci postižení u daného jedince a na tom, které postižení je nejvíce znevýhodňující.(10)

Etiologie vícečetného postižení je nejasná. Obecně lze říci, že nejtěžší vícečetná postižení vznikají na základě perinatálních příčin (např. genetické vlivy, vývojové poruchy, infekce, intoxikace, mechanické poškození). Dělení do určitých skupin je diskutabilní, ale můžeme vícečetná postižení shrnout do třech symptomatologických oblastí (33):

- mentální postižení v kombinaci s dalším postižením (nejčastější),
- senzorické postižení zraku a sluchu, označované jako hluchoslepota (nejtěžší forma vícečetného postižení),
- poruchy chování v kombinaci s dalším postižením.

1.4.8 Autismus

Autismus je pervazivní vývojová porucha dětského vývoje. Postihuje častěji chlapce než dívky. Duševní vývoj dítěte je narušen hlavně v oblasti komunikace, sociální interakce a představitivosti. Znamená to, že dítě nerozumí tomu, co vidí, slyší a prožívá. Nedokáže správným způsobem vyhodnocovat informace, má výrazné potíže ve vývoji řeči, ve vztazích k lidem a obtížně zvládá běžné sociální dovednosti.(25)

Typickým rysem autismu je stereotypní chování a omezení zájmů a aktivit. Jedinci s autismem lpí na neměnném režimu dne, dodržování neúčelných rituálů,

neměnnosti prostředí. Jakákoli změna u nich vyvolává úzkost, neklid, odpor. V chování jsou patrné pohybové rituály jako chození po špičkách, točení se dokola, třepání prsty.(1)

Autismus se často vyskytuje v kombinaci s mentálním postižením, epilepsií, smyslovými poruchami.

1.4.9 Problémy v chování a poruchy chování

V průběhu vývoje se dítě učí rozlišovat žádoucí a nežádoucí chování i jeho vhodnost v určité situaci. Pro každé období školního věku jsou typické určité problémy v chování, které znamenají dosažení určité vývojové fáze. V pozdějším věku by znamenaly něco jiného, vycházely by z jiných předpokladů.(40)

V raném školním věku se jedná hlavně o projevy nezralosti nebo nepřipravenosti. Některé děti nedovedou přijmout omezení daná rolí školáka, nejsou schopné ovládat aktuální impulsy. To se projevuje vyrušováním, vybíháním z lavice, mluvením apod. Většina dětí se po určité době ve škole adaptuje. V tomto věku většinou nejde o poruchy, ale o drobné problémy nezralého a nedostatečně socializovaného chování. *Ve středním školním věku* roste význam vrstevníků jako normativní skupiny, která má vlastní normy, dost specifické, radikálně generalizované, platné pro všechny bez rozdílu. Jestliže někdo neodpovídá očekávání, bývá odmítán a stává se terčem. To je důvodem, proč se objevuje šikanování, případně další prohřešky proti normám. V tomto věku děti ještě respektují primární normy chování vštípené rodiči a problémy chování třídy zvládne učitel sám. *Období puberty* je významnou změnou myšlení. Podstatou je schopnost uvažovat o jiných variantách čehokoliv, než jen o reálně existujících. Z toho plyne zvýšení kritičnosti k existujícím požadavkům a normám. Dospívající dává najevo potřebu vyjádřit vlastní názor. V realitě se to projevuje drzostmi, polemizováním s učitelem i demonstrativním provokováním. Podstatou všeho je začínající osamostatňování. Mnohé varianty chování, které se jeví jako poruchové jsou dány potřebou hledat novou identitu, proto dospívající zkouší tabuizované nebo zakázané aktivity. Dospívající se jednoznačně identifikuje s vrstevnickou partou, kde získává tzv. sociální identitu. Prioritou pro něj tedy jsou normy uznávané partou, ale ty nejsou vždy obecně sociálně přijatelné. Nejde už jen o porušení norem, ale o komplexní změnu

respektovaných norem chování směrem k nežádoucí variantě.(40)

Poruchy chování můžeme charakterizovat jako odchylku v oblasti socializace, kdy dítě není schopné respektovat běžné normy chování odpovídající úrovni jeho věku. Základním rysem je opakované a dlouhodobé (alespoň 6 měsíců) narušování sociálních norem. Příčinou jsou odchylky ve vývoji osobnosti dítěte, které jsou dány vlivem sociálního prostředí, genetickými dispozicemi k disharmonickému vývoji, oslabením nebo poruchou CNS.(40)

Poruchy chování se vymezují ze tří základních hledisek:

- chování nerespektuje sociální normy platné v dané společnosti,
- v oblasti sociálních vztahů se projevuje nedostatek empatie, citová chladnost a egoismus,
- agresivita jako rys osobnosti nebo chování, při kterém jsou porušována základní práva ostatních.

Konkrétními projevy poruch chování je lhavost, záškoláctví, útěky a toulky, krádeže, šikánování, agresivita, drogová závislost aj.(40)

2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

CÍL: Cílem práce je zmapovat nové trendy v organizaci Pionýr, konkrétně zapojování dětí se zdravotním postižením do její činnosti.

2.2 Hypotézy

- 1: Pionýr začal zapojovat děti se zdravotním postižením až po roce 1989.
- 2: Oddíloví vedoucí jsou ochotni přizpůsobit činnosti s dětmi tak, aby do nich mohli zapojit dítě se zdravotním postižením.

3 METODIKA

3.1 Použitá metoda

K ověření hypotéz byla zvolena forma kvantitativního výzkumu. Sběr dat probíhal metodou dotazování, technikou dotazníku. Dotazník byl určen oddílovým vedoucím organizace Pionýr, kteří byli vybráni na základě náhodného výběru. Jako další metodika byl použit řízený rozhovor. Byl určen pro členy organizace Pionýr, kteří byli členy již před rokem 1989 a byli opět vybráni na základě náhodného výběru.

3.2 Charakter výzkumného souboru

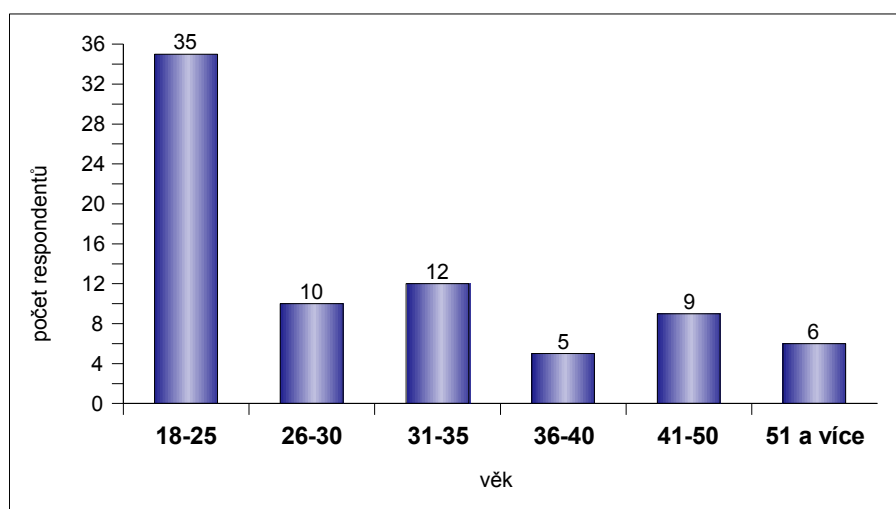
Výzkumný soubor tvořili členové organizace Pionýr z celé České republiky. U dotazníku výzkumný soubor tvořili oddíloví vedoucí, kteří odpovídali celkem na 16 otázek. Dotazník byl rozdáván v měsících leden a únor 2007. Řízený rozhovor byl určen pro členy organizace Pionýr pracující v této organizaci minimálně 20 let. Na otázky řízeného rozhovoru odpovídalo 12 členů organizace Pionýr.

Bylo rozesláno celkem 237 dotazníků, z toho se jich vrátilo 79. Dva dotazníky byly pro neúplnost vyřazeny. Návratnost dotazníků činila tedy 33,3 % a konečný výzkumný soubor tvořilo 77 respondentů.

4 VÝSLEDKY

4.1 Vyhodnocení dotazníku

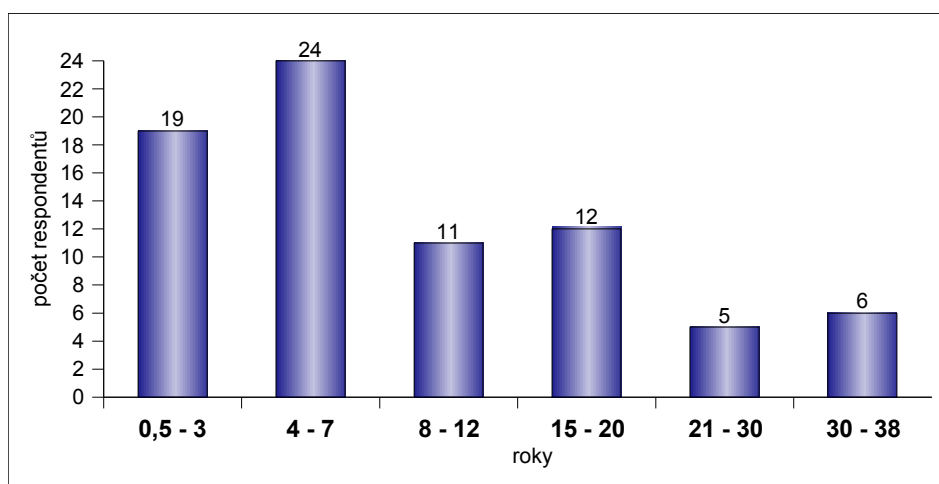
GRAF 1: Věk respondentů

ZDROJ: Vlastní výzkum

Na dotazník odpovídalo nejvíce respondentů ve věkové kategorii 18 - 25 let (45%), nejméně respondentů odpovídalo ve věku 36 - 40 let (6%) a ve věku 51 let a více (8%).

GRAF 2: Počet roků jako oddílový vedoucí v Pionýru

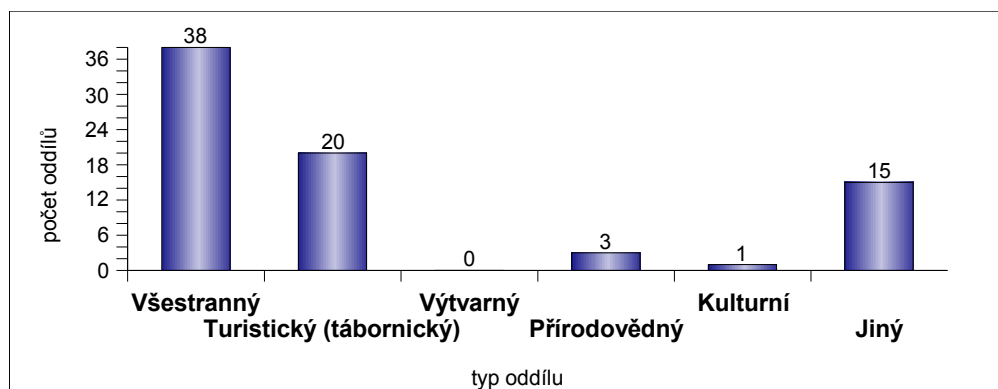

ZDROJ: Vlastní výzkum

Graf 2 se vztahuje k otázce č. 2: *Kolik let pracuješ jako oddílový vedoucí v Pionýru?*

19 respondentů (25%) uvedlo, že pracují nebo pracovali jako oddíloví vedoucí 0,5 - 3 roky, 24 respondentů (31%) 4 - 7 let, 11 respondentů (14%) 8 - 12 let, 12 respondentů (16%) 15 - 20 let, 5 respondentů (6%) 21 - 30 let a 6 respondentů (8%) 30 - 38 let.

GRAF 3: Zaměření oddílů

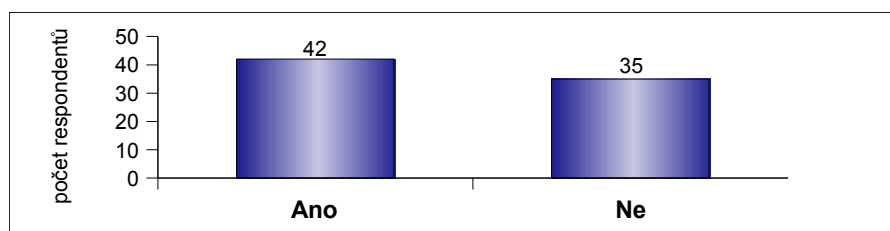

ZDROJ: Vlastní výzkum

Graf 3 se vztahuje k otázce č. 3: *Jaké je zaměření tvého oddílu?*

Nejvíce oddílů je všestranně zaměřených (49%), pak jsou oddíly turistické (tábornické) (26%) a oddíly jinak zaměřené (19%). Do jiného zaměření respondenti často uváděli turistický (tábornický) oddíl v kombinaci s přírodovědným. Dále uváděli zaměření na sport, tanec, informatiku, deskové hry, sběratelské karty a na fantazijní hru na hrdiny Dračí doupě.

GRAF 4: Zkušenosti oddílových vedoucích s dětmi se zdravotním postižením

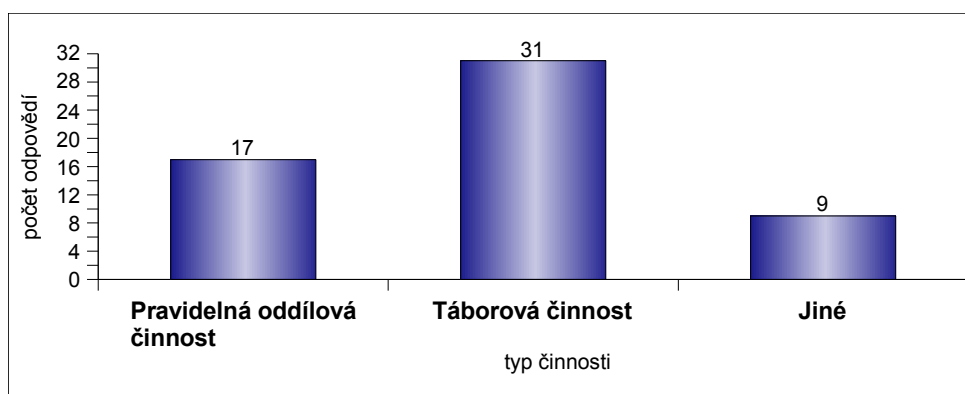

ZDROJ: Vlastní výzkum

Graf 4 se vztahuje k otázce č. 4: *Máš jako oddílový vedoucí zkušenosti s dětmi se zdravotním postižením?*

Ze 77 respondentů (100%) uvedlo 42 respondentů (55%), že mají zkušenosti s dětmi se zdravotním postižením (dále jen ZP) a 35 respondentů (45%) nemá zkušenosti s dětmi se ZP.

GRAF 5: Způsob práce s dětmi se ZP

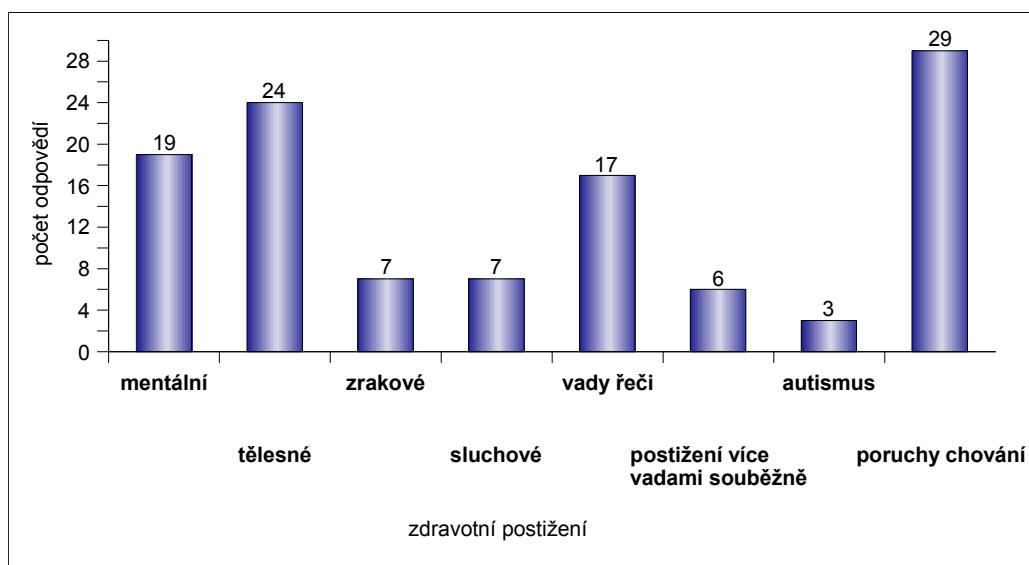

ZDROJ: Vlastní výzkum

Graf 5 se vztahuje k otázce č. 5: *Jaký typ zkušenosti práce s dětmi se zdravotním postižením máš?*

Na tuto otázku odpovídali respondenti, kteří mají zkušenost s dětmi s ZP, tzn. 42 respondentů. Respondenti měli u této otázky možnost vybrat více variant odpovědí. Nejvíce respondenti uváděli, že mají zkušenost z táborové činnosti (31x), dále z pravidelné oddílové činnosti (17x) a 9x uvedli, že zkušenosti s dětmi se ZP vychází z jiného typu činnosti. Respondenti uváděli např. akce pro veřejnost, kterých se dítě se ZP účastnilo, jednodenní akce, výlety, zájezdy pořádané skupinou, na které občas vzali dítě se ZP (na základě již dřívější spolupráce), některé zkušenosti vychází z profesního zaměření.

GRAF 6: ZP, se kterými oddíloví vedoucí pracují

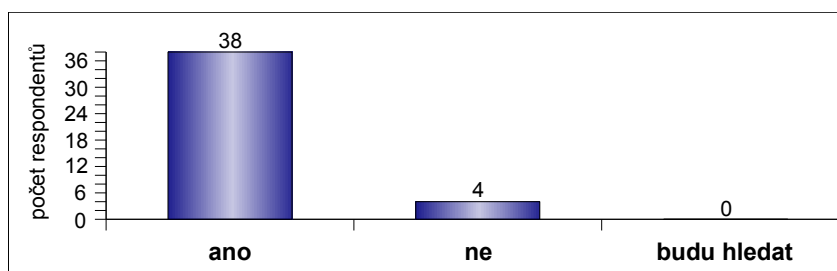

ZDROJ: Vlastní výzkum

Graf 6 se vztahuje k otázce č. 6: *S jakým typem zdravotního postižení pracuješ (pracoval jsi)?*

Respondenti měli možnost vybrat více variant odpovědí. Nejvíce respondenti pracují s dětmi s poruchami chování (29 odpovědí), dále pak s dětmi s tělesným postižením (24 odpovědí). Nejméně respondentů pracuje s dětmi s kombinovaným postižením (6 odpovědí) a s dětmi s autismem (3 odpovědi).

GRAF 7: Získávání informací o ZP

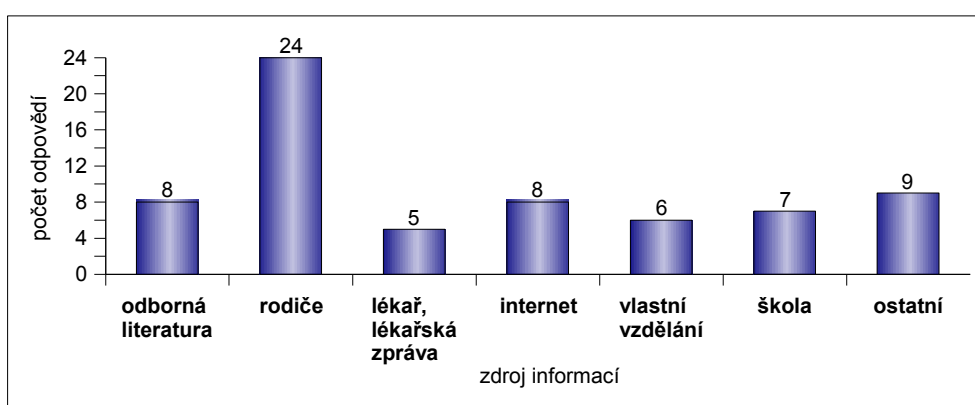

ZDROJ: Vlastní výzkum

Graf 7 se vztahuje k otázce č. 7: *Snažil jsi se získávat informace o zdravotním postižení dítěte?*

Na tuto otázku odpovídali respondenti, kteří mají zkušenost s dětmi se ZP. 90% respondentů uvedlo, že se snažili získat informace o postižení a 10% respondentů uvedlo, že se nesnažili získat informace, protože je již měly na základě svého profesního zaměření.

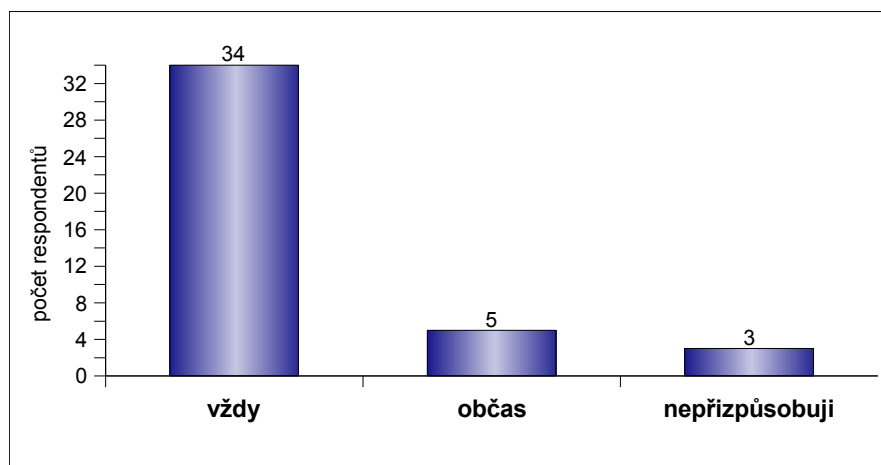
GRAF 8: Zdroje informací o ZP dítěte

ZDROJ: Vlastní výzkum

Nejvíce respondentů, kteří mají zkušenost se ZP, získávalo informace o postižení od rodičů. Respondenti tuto odpověď napsali 24x. Sloupec ostatní znamená, že respondenti získávali informace z jiných zdrojů, např. od osobního asistenta, od sociální pracovnice, přímo od dítěte.

GRAF 9: Přizpůsobení činnosti, aby se mohlo zapojit dítě se ZP

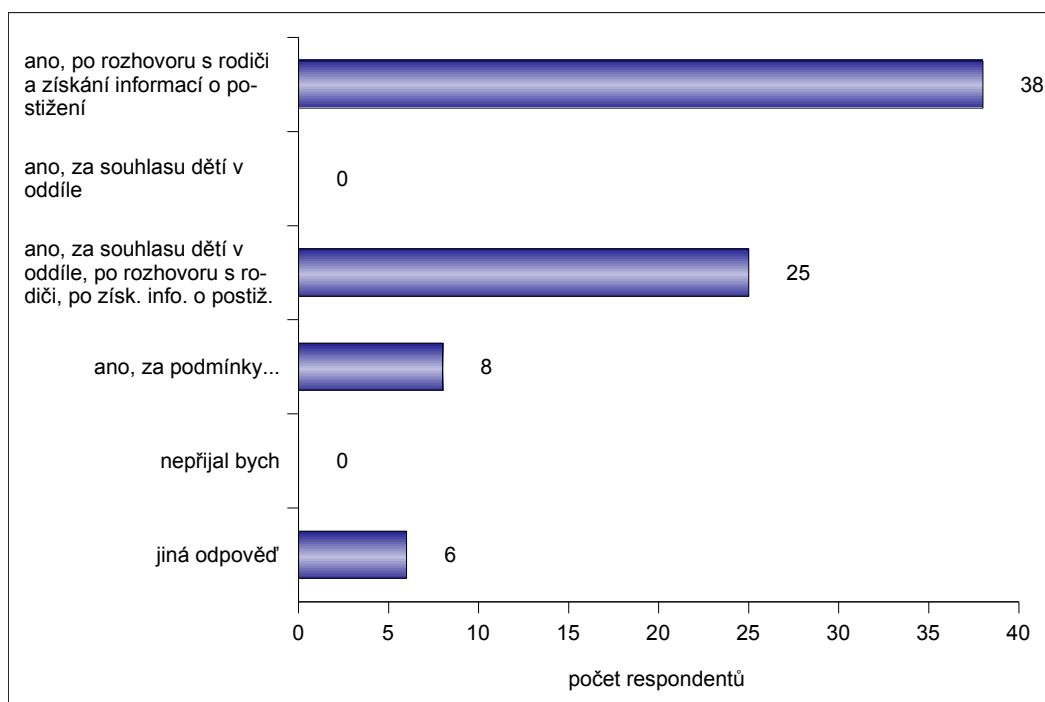

ZDROJ: Vlastní výzkum

Graf 9 se vztahuje k otázce č. 9: *Jsi ochoten přizpůsobovat činnost s dětmi tak, aby se mohlo zapojovat dítě se zdravotním postižením?*

Ze 42 respondentů (100%) většina respondentů (81%) odpověděla, že se vždy snaží přizpůsobit činnost tak, aby se pokaždé mohlo zapojit i dítě se ZP, 5 respondentů (12%) přizpůsobuje činnost občas a 3 respondenti (7%) uvedli, že činnost nepřizpůsobují.

GRAF 10: Přijetí dítěte se ZP do oddílu

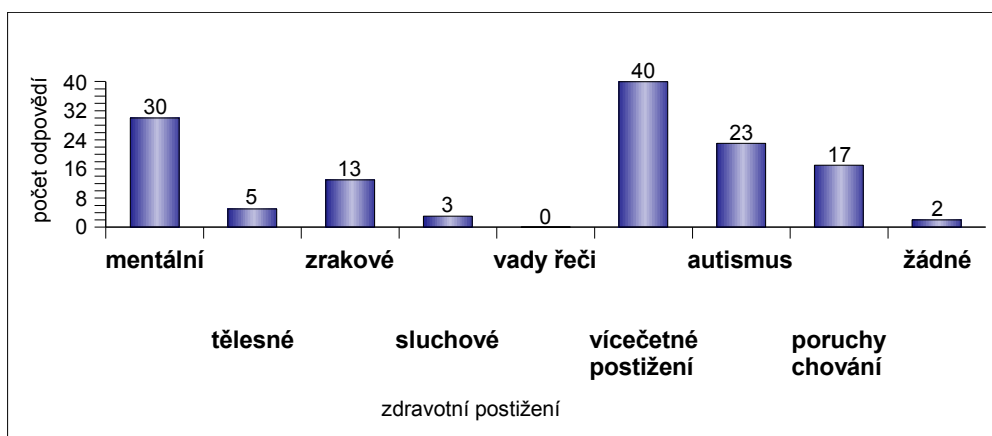

ZDROJ: Vlastní výzkum

Graf 10 se vztahuje k otázce č. 10: *Kdyby mělo dítě se zdravotním postižením zájem stát se členem tvého oddílu, přijal bys je?*

Nejvíce respondentů (49%) by přijalo dítě se ZP po rozhovoru s rodiči a získání informací o ZP. Podmínky (u varianty "ano za podmínky..."), které respondenti uváděli se prolínají s tím, co někteří uváděli do jiné odpovědi. Často doplňovali, že záleží na stupni a typu postižení v závislosti na zaměření oddílu a možnosti zapojit dítě se ZP, např. turistický oddíl by špatně zapojoval vozíčkáře. Dále pro některé respondenty bylo důležité, aby věděli jak s dítětem pracovat, jakým způsobem ho začlenit mezi ostatní děti.

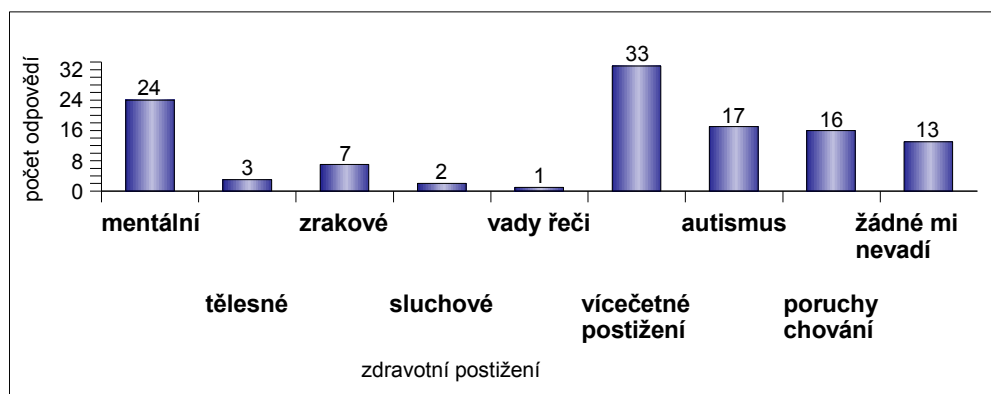
GRAF 11: Postižení, která oddíloví vedoucí považují za nejproblematictější

ZDROJ: Vlastní výzkum

Respondenti měli možnost vybrat více odpovědí. Za nejproblematictější ZP respondenti považují vícečetné postižení (40x) a mentální postižení (30x).

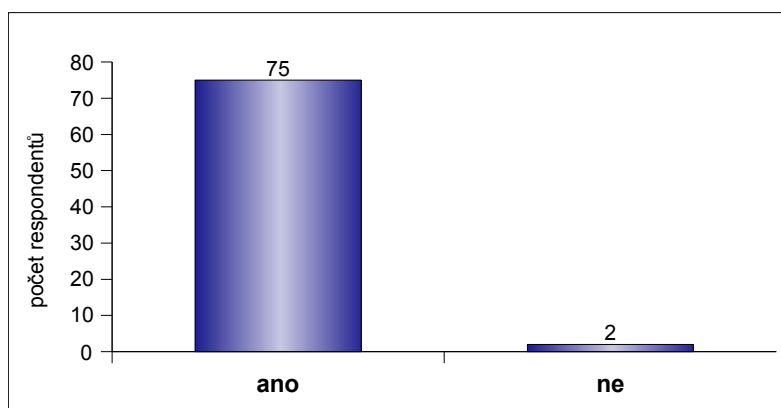
GRAF 12: Dítě s jakým postižením by respondenti nechtěli mít v oddíle

ZDROJ: Vlastní výzkum

Respondenti měli možnost vybrat více odpovědí. Nejvíce respondentů odpovědělo (33x), že by v oddíle nechtěli dítě s vícečetným postižením a s mentálním postižením (24x).

GRAF 13: Zda by měly být do oddílové činnosti zapojované děti s postižením

ZDROJ: Vlastní výzkum

Graf 15 se vztahuje k otázce č. 15: *Měly by být děti se zdravotním postižením zapojované do oddílové (případně táborové) činnosti v Pionýru?*

Ze 77 respondentů (100%) 75 respondentů (97%) odpovědělo kladně a 2 respondenti (3%) se vyjádřili záporně. U této otázky se měli respondenti vyjádřit, proč si myslí, že by měly nebo neměly být zapojované děti se ZP do činnosti Pionýra.

Některé názory:

Odpověď ANO, a proč tak respondenti zvolili:

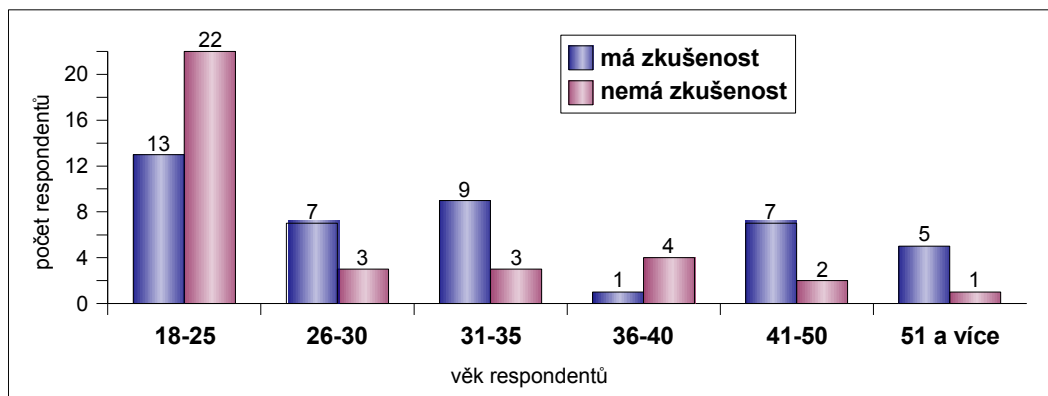
- *Myslím si, že je důležité tyto děti integrovat a zapojit je do normálního kolektivu dětí a vrstevníků a to co nejpřirozenější a nejzábavnější formou, což by právě oddíl poskytoval.*
- *Díky nim se obohacuje program oddílu o netradiční činnosti a i děti, které se dříve s postiženým člověkem nesetkaly spolupracují a snaží se vytvářet vhodné podmínky.*
- *Ano, ale pokud to nebude vážnější postižení, které by dítěti zcela zabránilo vykonávání všech aktivit jak na táboře tak na schůzkách. Záleží na tom jak je to dítě schopné se zapojit do činnosti, a jde i o zdravé děti v oddíle, které by se mu mohly posmívat nebo na něj jinak útočit. Také si myslím že je důležité, že na naší skupině k tomu nejsme ani vybaveni ani vyškoleni.*
- *Každé dítě by mělo mít šanci zkusit oddílovou či táborovou činnost, naučit se něco nového, pracovat a bavit se. A už jen na něm samotném je, jestli ho činnost zaujme a bude v ní pokračovat nebo se rozhodne dělat něco jiného.*

- *Pokud to charakter činnosti dovolí a nebude narušena samotná podstata činnosti. Velké úpravy by neměly být na úkor ostatních dětí, protože pokud by se činnost z větší části přizpůsobovala postiženému dítěti, tak by pro ostatní děti mohla ztratit atraktivitu.*
- *Zcela jednoduše proto, aby získalo sebedůvěru a šanci na uplatnění v běžném životě - což ovšem závisí na přístupu lidí v oddíle.*
- *U některých typů táborů je zapojení postižených dětí problematické, ale pokud je to jen trochu možné, jsem pro zapojení, protože takové dítě je často odstrkováno, „aby si neublížilo“. U oddílové činnosti se dá připravovat program tak, aby se mohlo zapojit i toto dítě. Je to pro vedoucí sice občas obtížnější, ale když vidí, jak často jsou děti vděčné za to, že se s nimi jedná jako se sobě rovným, to je odměna jako hrom.*
- *Obecně považuji za přínos přítomnost odlišných dětí ať již rasově či jinak. "Zdravé" děti se tak učí být tolerantní, což je pro ně do budoucnosti velmi užitečné.*
- *Už tomu tak je (aspoň v případě naší PS) a také proto, protože Pionýr je a doufám i nadále bude „pro všechny“.*
- *Jelikož v některých oborech (činnostech) mohou být i lepší než děti bez postižení - není tedy důvod je izolovat, myslím si, že i zapojením do kolektivu "zdravých" dětí, se postižené děti lépe vyrovnávají (pokud to potřebují) se svým postižením.*
- *Pionýr a pionýrské oddíly jsou podle mne jedna z mála organizací, kde by mohly postižené děti spolupracovat se zdravými. Vedoucím to sice přinese mnohé komplikace, ale málokdo je tak učenlivý, jako vedoucí dětského kolektivu (dobrý).*

Odpověď NE, a proč tak respondenti zvolili:

- *Ve smyslu vlastních táborů pro handicapované děti.*
- *Myslím si, že by takové děti měly mít oddíl jim přizpůsobený, kde by postižené děti byly všechny. Myslím si, že děti jakkoliv postižené se zapojují i s pomocí vedoucího velmi těžce, ostatní děti jsou zlé a budou se takovýmto dětem posmívat, určitě ne všechny, ale stačí jeden posměch a dítě je z kolektivu postupně vyřazováno a moje zkušenosti s dětmi jsou takové, že děti jsou upřímné a řeknou vše, co si myslí i když je to bolestná pravda.*

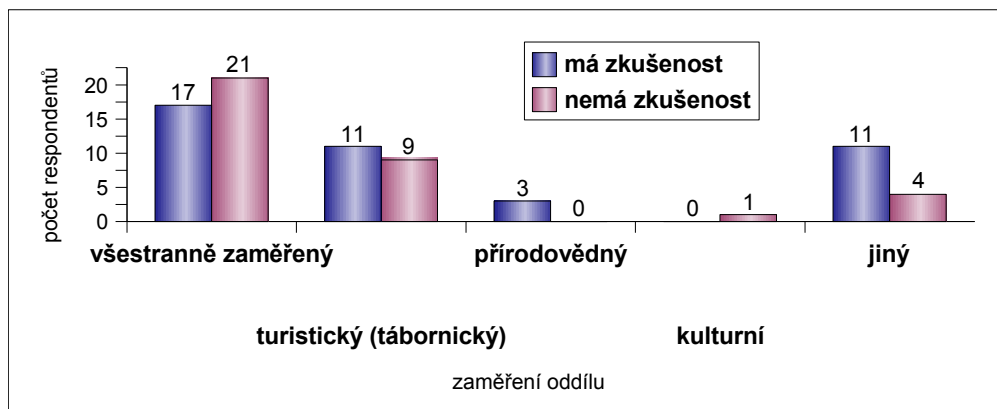
GRAF 14: Zkušenosti respondentů s dětmi se ZP v závislosti na věku respondentů

ZDROJ: Vlastní výzkum

Ve věkové kategorii 18-25 a 36-40 let převažují respondenti, kteří nemají zkušenosti s dětmi se ZP. V ostatních věkových kategoriích je převaha respondentů se zkušenostmi s dětmi se ZP.

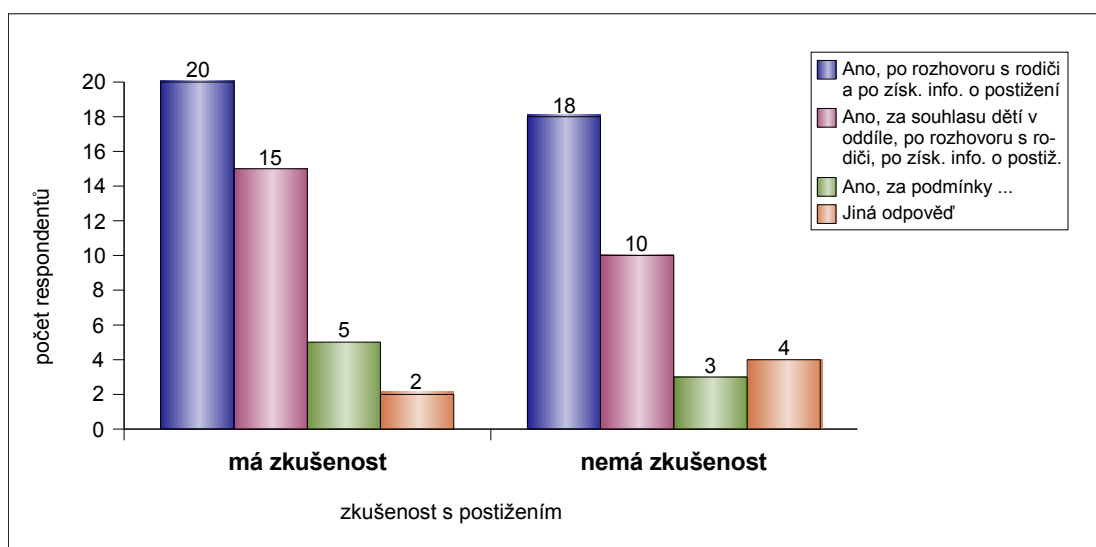
GRAF 15: Zaměření oddílů a zkušenosti respondentů se ZP

ZDROJ: Vlastní výzkum

Zkušenosti s dětmi se ZP převažují v oddílech turistických, přírodovědných a jiných. Ve všestranně zaměřených oddílech o něco málo převažují respondenti, kteří nemají zkušenosti s dětmi se ZP.

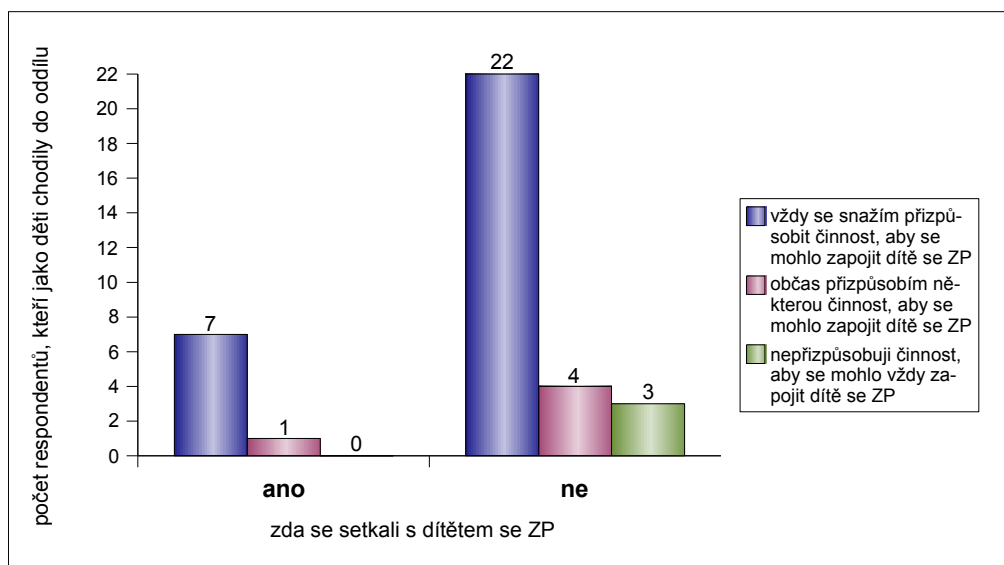
GRAF 16: Přijetí dítěte se ZP do oddílu vzhledem ke zkušenostem respondentů se ZP

ZDROJ: Vlastní výzkum

Z grafu vyplývá, že na přijetí dítěte se ZP nemá výrazný vliv to, zda respondenti mají či nemají zkušenosti s těmito dětmi. Počty respondentů se zkušenostmi a bez zkušeností jsou v jednotlivých sloupcích vcelku vyrovnané. Pouze ve sloupci "jiná odpověď" je více respondentů bez zkušenosti s dětmi se ZP.

GRAF 17: Ochota respondentů přizpůsobovat činnost s dětmi tak, aby se mohlo zapojovat dítě se ZP v závislosti na tom, zda jako děti chodili do oddílu s dítětem se ZP.

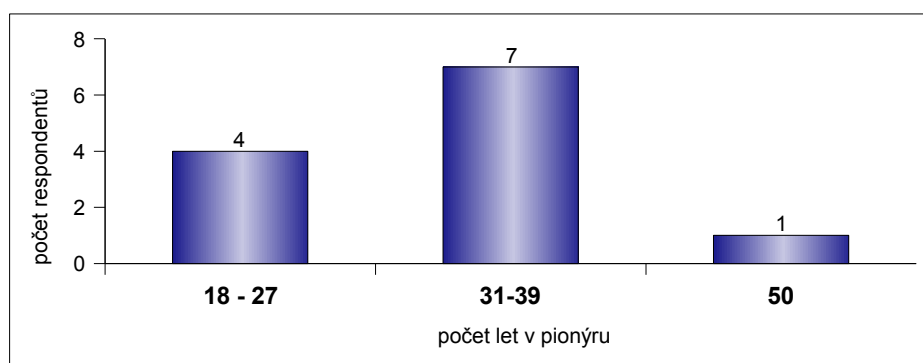

ZDROJ: Vlastní výzkum

Většina respondentů se snaží přizpůsobovat činnosti s dětmi tak, aby se mohlo zapojit i dítě se ZP bez ohledu na to, zda se jako děti v oddíle setkali s dítětem se ZP. Pouze u 3 respondentů, kteří se nesetkali jako děti v oddíle s dítětem se ZP se objevila odpověď, že činnost nepřizpůsobují.

4.2 Vyhodnocení řízeného rozhovoru

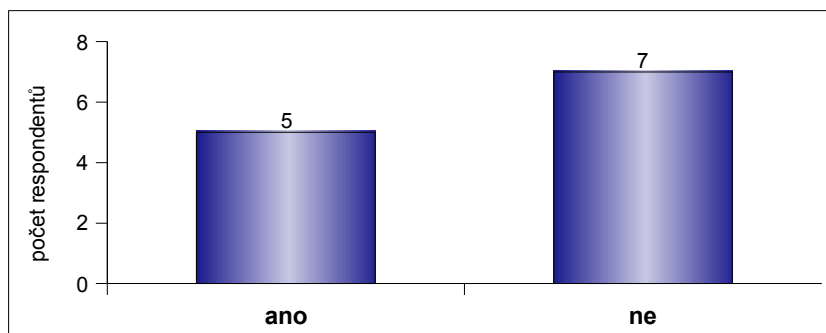
GRAF 18: Počet let práce v Pionýru

ZDROJ: Vlastní výzkum

Z 12 respondentů (100%), kteří odpovídali na otázky řízeného rozhovoru, 4 respondenti (33%) v Pionýru pracují 18 - 27 let, 7 respondentů (58%) 31 - 39 let a 1 respondent (9%) v Pionýru pracuje již 50 let.

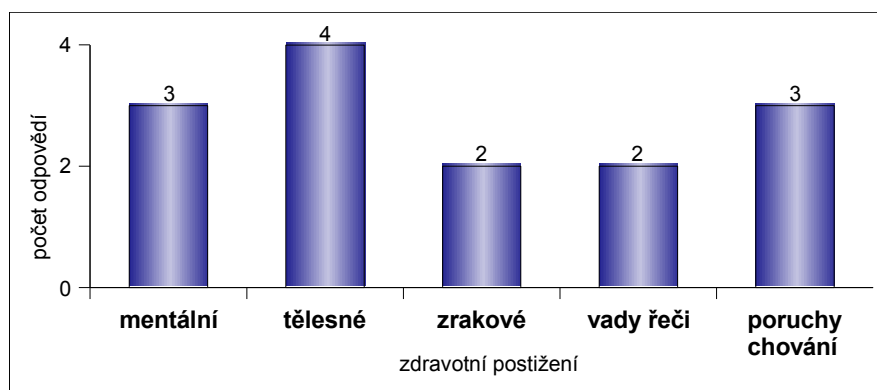
GRAF 19: Zapojování dětí se ZP do činnosti Pionýra před rokem 1989

ZDROJ: Vlastní výzkum

5 respondentů (42%) ví o tom, že byly již před rokem 1989 do činnosti Pionýra zapojované děti se ZP a 7 respondentů (58%) uvedlo, že o této skutečnosti neví. Respondenti, kteří odpověděli, že vědí o zapojování dětí se ZP již před rokem 1989 uváděli jako typy činnosti s těmito dětmi oddílovou a táborovou činnost.

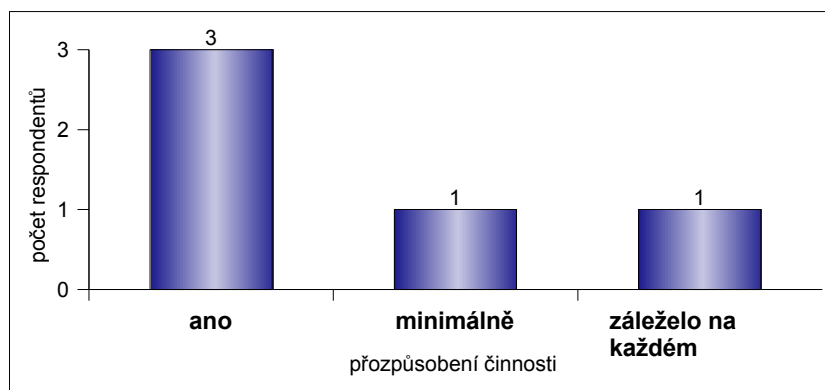
GRAF 20: Typy ZP, se kterými se pracovalo před rokem 1989

ZDROJ: Vlastní výzkum

5 respondentů, kteří ví o zapojování dětí se ZP do činnosti před rokem 1989, 3x uvedlo mentálního postižení, 4x tělesné postižení, 2x zrakové postižení a vady řeči a 3x poruchy chování.

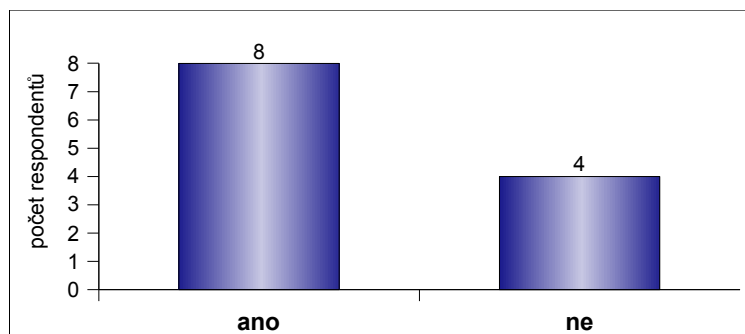
GRAF 21: Přizpůsobení činností s dětmi před rokem 1989 tak, aby se mohly zapojovat děti se ZP

ZDROJ: Vlastní výzkum

3 respondenti ví o tom, že činnosti s dětmi byly přizpůsobované tak, aby se mohly zapojovat i děti se ZP.

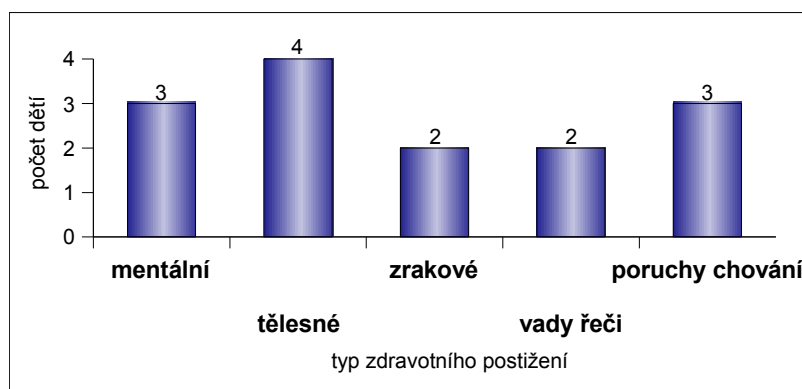
GRAF 22: Členství dítěte se ZP v pionýrské skupině respondenta

ZDROJ: Vlastní výzkum

8 respondentů z 12 má ve své pionýrské skupině jako člena dítě se ZP.

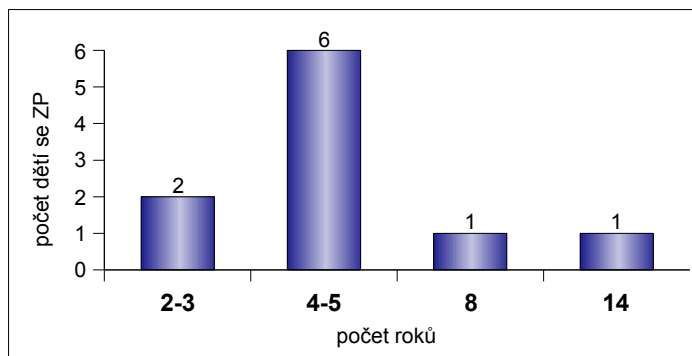
GRAF 23: Dítě se ZP jako člen pionýrské skupiny respondenta

ZDROJ: Vlastní výzkum

Jak plyne z grafu, členy pionýrských skupin respondentů, jsou i děti se ZP. Konkrétně se jedná o mentální (3x), tělesné (4x) a zrakové postižení (2x), vady řeči (2x) a poruchy chování (3x).

GRAF 24: Členství dítěte se ZP v pionýrské skupině respondenta

ZDROJ: Vlastní výzkum

Nejvíce dětí se ZP (6) je členem Pionýra 4-5 let. A v případě některých dětí se ZP jejich členství trvá již 8 a 14 let.

Odpovědi respondentů na otázku číslo 5 řízeného rozhovoru:

Jaký je tvůj názor na zapojování dětí se zdravotním postižením?

- *Záleží na zájmu dětí a rodičů. Vzhledem k tomu, že v místě fungují sdružení pro postižené děti, nemají potřebu se zapojovat jinde.*
- *Nejsem proti, ale záleží na rozsahu a druhu postižení.*
- *Je to velká zodpovědnost.*
- *Hodně záleží na zaměření oddílů, a taky na dovednosti a umu vedoucích, jak dát program dohromady, aby se děti necítily poškozované postiženými a aby se jim činnosti líbily a je zaujaly.*
- *Je mě 66 roků a podobných dětí jsem za svůj život potkal něurekom jak říkají bratří Slováci. Každé dítě má nárok na to aby se mu někdo věnoval. To, že třeba nemůže běhat, a nebo nedokáže házet kamenem neznamena, že je odsouzen pouze přihlížet tomu, jak si ostatní hrají. Život je jedna velká hra a my jsme povinni dát možnost každému, aby si svůj part odehrál. Pionýr je občanské sdružení a tu jsme u tzv. Listiny Práv a Svobod. Nemám nic proti této Listině ale jako Občanu mě zde schází Povinnosti. Správně by tato listina měla znít " Listina Povinností, Práv A Svobod Občana, a potom by jsi asi nemusela dávat tyto otázky. I v Pionýru tyto otázky*

nejsou dosud skutečně vyřešeny !

- *Dnes mi to připadá samozřejmé, jsou součástí společnosti, a tak mají své místo i v oddíle.*
- *Já s tím problém nemám a k tomu vedu i ostatní lidičky na naší skupině, někdy je to trošku víc práce a přemýšlení, ale myslím si že i tato činnost může obohatit všechny zúčastněné.*
- *Jsem pro, ale pak by měl kolektiv, který takové dítě přijímá mezi sebe, mít dostatečné informace o postižení dítěte a jeho možnostech komunikace a pohybu. Zejména vedoucí by měli přesně znát stav dítěte a jeho možnosti působení mezi ostatními nepostiženými dětmi.*
- *Ano je nutné pracovat s dětmi s postižením i v Pionýru.*
- *Proč by děti se zdravotním postižením nemohly být zapojovány? Nic tomu nebrání. Mnohdy to ztroskotá jen na „nevstřícném“ chování dospělých vedoucích, kteří se tomu brání. A brání se tomu proto, že to je opravdu velmi tvrdá práce, práce navíc, kdy nesmí polevit v pozornosti ani chvilinku, musí reagovat na jiné chování těchto dětí, musí umět vhodnými slovy takové dítě „vkloubit“ do dětského celku, klubu či oddílu, družiny.*
- *Záleží na specifikaci oddílu a na schopnostech a kvalifikaci vedoucích tuto situaci řešit. Pokud je oddíl zaměřený na nějaký výkonnostní cíl (horolezci, vodáci, apod.), musí se citlivě zvážit riziko účasti postiženého dítěte. (Z důvodu bezpečnosti, jak jeho vlastní, tak ostatních dětí). Pokud postižení neovlivňuje výrazným způsobem činnost, může být zapojování těchto dětí přínosem pro postiženého i pro ostatní, neboť se mohou učit toleranci, kompromisu, pomoc druhým apod. Poznámka: V Děčíně funguje sdružení Slunečnice, které se specifikuje na práci s mentálně postiženými dětmi. Jejich činnost je velice kvalifikovaná a směřována na potřeby těchto dětí. I jejich integrace mezi ostatní (spolupráce se školami, jinými sdruženími, apod.) Myslím si, že tato cesta je správná. Pro účast těchto dětí v Pionýru není dost kvalifikovaných vedoucích. Pokud se týká jiných postižení (tělesných, chování, dysleksie, apod.) může být situace podobná. Mělo by se přistupovat individuálně, aby vedoucí věděl, zda takovou zodpovědnost zvládne.*

5 DISKUSE

K provedení výzkumu bylo rozesláno a rozdáno 237 dotazníků, z toho se jich vrátilo 79. Někdo může zastávat názor, že je to vcelku malá návratnost v porovnání s jejich rozeslaným a rozdaným množstvím. Na základě svých zkušeností považuji takovouto návratnost za úspěšnou. V rámci Pionýra byli členové sdružení již několikrát vyzváni, aby odpověděli na pár otázek týkajících se pionýrského časopisu a návratnost odpovědí byla velmi malá, většinou kolem 20 odpovědí z celého sdružení. Návratnost tedy považuji za úspěšnou také vzhledem k tomu, že dotazník byl určen přímo oddílovým vedoucím, lidem pracujícím s dětmi ve svém volném čase. Vedení oddílu je časově náročné, proto si vážím toho, že si takové množství respondentů našlo čas a vyplnilo můj dotazník.

Práce je zaměřena na jednu konkrétní dětskou organizaci, Pionýr. Pro získávání informací považuji za klíčové své členství v Pionýru. O současném Pionýru neexistuje literatura, v běžné literatuře se vyskytují pouze zmínky. Jako člen této organizace jsem měla snadný přístup k materiálům, které jsou určené pouze pro vnitřní potřebu. Informace v kapitole Pionýr tedy vychází zejména z interních materiálů a mých praktických zkušeností. Své členství v Pionýru považuji za výhodu také vzhledem k získávání respondentů. Kdyby téma psal někdo jiný (nečlen Pionýra) mohl by mít potíže se získáváním respondentů - členů Pionýra, nevěděl by, kde a jak získat jejich dostatečné množství.

Na zmapování toho, zda jsou do činnosti Pionýra zapojované děti ZP, bylo zaměřeno především dotazníkové šetření. Je zajímavé, že 55% respondentů uvedlo, že má jako oddílový vedoucí nějaké zkušenosti s dětmi se ZP. Domnívám se, že toto vysoké procento respondentů může být způsobeno větší tendencí těchto lidí odpovědět na dotazník, protože mají určité zkušenosti s těmito dětmi a tato problematika je zajímavá. Nicméně to nemění nic na skutečnosti, že se s dětmi se ZP v Pionýru pracuje. To, že děti se ZP jsou zapojované do činnosti Pionýra sekundárně také potvrdil řízený rozhovor, kde 8 respondentů z 12 uvedlo, že je v jejich pionýrské skupině zapojené dítě se ZP.

Z odpovědí respondentů na otázku číslo 5 vyplynulo, že nejčastějším typem

práce s dětmi se ZP je táborová činnost (viz graf 5).

Dotazníkové šetření ukázalo, že se v Pionýru pracuje se všemi typy zdravotního postižení. Tuto skutečnost dokládají odpovědi na otázku číslo 6. U každého zdravotního postižení několik respondentů uvedlo, že s ním mají zkušenost (viz graf 6). Respondenti nejčastěji uváděli poruchy chování, tělesné postižení, mentální postižení a vady řeči. Za zajímavé považují zjištění, že nejvíce odpovědí (26%) náleželo poruchám chování. Domnívám se, že zde došlo k záměně poruch chování a problémového chování. Myslím si, že respondenti budou mít spíše zkušenosti s dětmi, které mají problémy v chování. U této domněnky vycházím ze základní charakteristiky poruch chování. Jak Vágnerová (40) uvádí, dítě s poruchami chování není schopné respektovat běžné normy chování odpovídající úrovni jeho věku, je citově chladné, egoistické a často u něj chybí pocit viny, narušování sociálních norem je opakované a dlouhodobé (alespoň 6 měsíců). Naopak dítě s problémy v chování podle Vojtové (45) o svých problémech ví, vadí mu a chtěl by je odstranit, normy nenarušuje úmyslně a problémy bývají jen krátkodobé.

Téměř všichni respondenti (90%) pracující s dětmi se ZP se snažili získat informace o postižení dítěte (viz. graf 7 a 8). Ti, kteří se nesnažili získat informace o postižení uvedli, že již měli dostatek informací na základě svého vlastního povolání. Z otázky číslo 8, jako nejčastější zdroj informací o daném postižení, vyplynuli rodiče dítěte.

Prostřednictvím dotazníku jsem se zaměřila i na otázku, zda by oddíloví vedoucí přijali do svého oddílu dítě se ZP, kdyby mělo zájem stát se členem a za jakých podmínek (viz. graf 10). Na tuto otázku odpovídali jak respondenti se zkušenostmi s dětmi se ZP, tak respondenti bez zkušeností. Žádný respondent v dotazníku nezvolil variantu odmítající přijetí dítěte se ZP. Nejvíce respondentů (49%) by dítě se ZP přijalo po rozhovoru s rodiči a po získání dostatečných informací o postižení a 32% respondentů by se k tomu ještě zeptalo dětí, zda souhlasí, aby se takové dítě stalo členem jejich oddílu. Pro podporu začlenění musí být někdo, kdo zajistí dítěti se ZP pomoc ve styku s ostatními dětmi a bude vytvářet příležitosti ke vzniku přátelských vztahů (9).

Na otázku, jaké ZP považují respondenti za nejproblematictější (otázka číslo 11, viz. graf 11), se nejvíce odpovědí (30%) týkalo postižení více vadami souběžně. Dle

mého názoru a na základě odborné literatury lze s tímto výsledkem souhlasit. Jak uvádí Jankovský (10), postižení více vadami znamená kombinaci postižení, kdy je současně narušeno několik funkcí a jedná se tedy o komplikovanou situaci, kdy řešení je závislé na kombinaci postižení u daného jedince a na tom, které postižení je nejvíce znevýhodňující.

Dále respondenti vybírali typ ZP, který by nechtěli mít v oddíle (otázka číslo 12). Odpovědi procentuálně téměř kopírují odpovědi u otázky číslo 11. Myslím si, že je to celkem logické. Pokud respondent považuje určité ZP za velmi problematické, s velkou pravděpodobností by s tímto postižením nechtěl pracovat v rámci oddílu.

První hypotéza předpokládala, že Pionýr začal do své činnosti zapojovat děti se zdravotním postižením až po roce 1989. K ověření či vyvrácení byl proveden řízený rozhovor se členy Pionýra, kteří "byli členy" již před rokem 1989. Od roku 1970 do roku 1990 u nás totiž Pionýr jako takový neexistoval, byla zde pouze jediná dětská organizace, a to Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže, které sloučila všechny původní dětské organizace, tedy i tehdejší Pionýr (36). Ale mnozí vedoucí se snažili dál rozvíjet neformální aktivity v duchu pionýrské činnosti a "politické úkoly" plnili jen navenek.(14) Z řízeného rozhovoru je patrné, že i přes určité historické souvislosti se s dětmi se ZP pracovalo. Potvrzuje to otázka číslo 3, kdy 5 respondentů z 12 ví o tom, že děti se ZP byly do činnosti zapojené již před rokem 1989. Pracovalo se s nimi jak v oddílech, tak na táborech. 3 respondenti uvedli, že se činnosti s dětmi přizpůsobovaly tak, aby se mohlo zapojovat i dítě se ZP. Tudíž tato hypotéza nebyla potvrzena. Děti se ZP postižením byly do činnosti zapojované již před rokem 1989.

Respondenti řízeného rozhovoru, kteří se vyjádřili kladně k otázce číslo 3, uváděli, že ZP se týkalo zejména postižení tělesného, mentálního, poruch chování, ale i postižení zrakového a vad řeči.

Druhá hypotéza předpokládala, že oddíloví vedoucí jsou ochotni přizpůsobit činnosti s dětmi tak, aby do nich mohli zapojit dítě se ZP. K ověření této hypotézy je klíčové dotazníkové šetření. Na ochotu oddílových vedoucích přizpůsobovat činnosti s dětmi se zaměřila otázka číslo 9 (viz. graf 9). Z výsledků šetření vyplývá, že na straně oddílových vedoucích je snaha přizpůsobovat činnosti tak, aby se mohlo pokaždé

zapojit dítě se ZP. Uvedlo to 81% respondentů, kteří mají zkušenosti s dětmi se ZP. Hypotéza byla potvrzena. Ve své podstatě se jedná o integraci a jak uvádí Jankovský **(10)**, integrace je především procesem, jak se daří začleňovat jedince s postižením do společnosti, a jak jsme schopni tento proces akceptovat a identifikovat se s ním. Myslím si, že právě ochota a snaha přizpůsobovat činnosti s dětmi tak, aby se mohlo zapojovat i dítě se ZP naplňuje, jak uvádí Vítková **(43)**, jeden z cílů integrace, a to je vytvářet v kontextu rovnosti šancí vzájemné pochopení a akceptaci mezi lidmi s postižením a "zdravými" lidmi, což zahrnuje dávání a brání z obou stran.

Všech respondentů jsem se na závěr zeptala na jejich názor na to, zda by měly být děti se ZP zapojované do činnosti Pionýra. Téměř všichni respondenti se vyjádřili v tom smyslu, že by měly být děti se ZP zapojované do činnosti, ale tak, aby to nebylo na úkor žádné ze stran. Některé konkrétní názory jsou uvedené u grafu číslo 13 a v kapitole řízený rozhovor u otázky číslo 5. Myslím si, že Pionýr svou činností, a tedy i zapojováním dětí se ZP do této činnosti naplňuje Úmluvu o právech dítěte, zejména v bodech, kde se hoří o tom, že by společnost měla vytvářet odpovídající a rovné možnosti pro využívání volného času dostupné pro všechny děti.

6 ZÁVĚR

Pionýr je demokratické, dobrovolné a nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých. Členem se může stát každé dítě i dospělá osoba. Pionýr obhájí zájmy nejen svých členů, ale také všech dětí. Umožňuje tak účast na volnočasových aktivitách všem dětem, tedy i dětem se ZP.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat zapojování dětí se ZP do činnosti Pionýra. Provedený výzkum potvrdil, že se v Pionýru aktivně pracuje s dětmi se ZP. Oddíloví vedoucí pracující s těmito dětmi se snaží přizpůsobovat činnosti tak, aby se děti se ZP mohly aktivně zapojovat. Dochází tak k nenásilnému začleňování dětí se ZP mezi děti bez postižení a vytváření příležitostí k vzájemnému sdílení volného času dětí se ZP s jejich vrstevníky. Pionýrský oddíl dává prostor pro vzájemné pochopení a akceptaci mezi lidmi s postižením a "zdravými" lidmi. Pionýr svou činností, a tedy i zapojováním dětí se ZP do této činnosti, naplňuje Úmluvu o právech dítěte, vytváří rovné příležitosti a možnosti pro využívání volného času dostupné všem dětem.

Podle vyjádření téměř všech respondentů je správné zapojovat děti se ZP do činností s dětmi. Spatřují v tom obohacení činnosti, učení se vzájemné tolerance a komunikace. Vidí v Pionýru organizaci otevřenou všem dětem. Samozřejmě si uvědomují i možné komplikace a negativa. Nejsou pro zapojení za každou cenu, ale za takových podmínek, kdy to nebude na úkor žádné ze stran.

Hypotéza číslo 1 se nepotvrdila. S dětmi se ZP se pracovalo již před rokem 1989. Hypotéza číslo 2 se potvrdila. Cíl týkající se zmapování v oblasti práce s dětmi v Pionýru se podařilo splnit.

Tyto výsledky považují za přínosné a dokazující otevřenost Pionýra všem dětem. Využití výsledků této bakalářské práce v Pionýru spatřují jednak v propagaci, a jednak jako podklad pro jednu ze složek školení určených lidem v Pionýru pracujících s dětmi nebo se připravujících na tuto práci.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- 1) ČÁPOVÁ, E. - NEUMANN, D. *Dětský autismus na rozhraní* [online]. [cit. 22. března 2007]. Dostupné z: <brno.apla.cz/aplajm_clanek-aut.htm>.
- 2) *Fotogalerie k publikaci* [online]. [cit. 19. dubna 2007]. Dostupné z: <http://www.pionyr.cz/index.php?page=fg>.
- 3) HÁJEK, B. - HOFBAUER, B. - PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, 2003. 105 s. ISBN 80-7290-128-1.
- 4) HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vydání. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.
- 5) HOFBAUER, B. *Participace dětí a mládeže na životě společnosti - přání, potřeba nebo reálná možnost?*. 1. vydání. Praha: Institut zájmového vzdělávání MŠMT, 2002. 53 s.
- 6) CHVÁTALOVÁ, H. - HUDEČKOVÁ, V. *Jak se žije dětem s postižením: problematika pěti typů zdravotních postižení*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 182 s. ISBN 80-7178-588-1.
- 7) *I. republiková konference Pionýra v České republice* [online]. [cit. 15. února 2007]. Dostupné z: <http://www.pionyr.cz/index.php?page=inc&inc=historie/1991/91repkonfer.html>.
- 8) *Integrace v rámci zájmové činnosti* [online]. [cit. 28. února 2007]. Dostupné z: <http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=253>.
- 9) *Integrace ve volném čase* [online]. [cit. 28. února 2007]. Dostupné z: <http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=326>.
- 10) JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. 2. vydání. Praha: Triton, 2006. 173 s. ISBN 80-7254-730-5.
- 11) *Kdo jsme ? Odkud a kam jdeme ?* [online]. [cit. 15. února 2007]. Dostupné z: <http://www.pionyr.cz/index.php?page=inc&inc=historie/1990/90kdojsme.html>.
- 12) KLENKOVÁ, L. *Logopedie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. 228 s. ISBN 80-247-1110-9.

- 13) KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. 1. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. 307 s. ISBN 80-223-1930-9.
- 14) KRTIČKA, K. Kořeny - co vnesli Pionýři do dětského života II. *Mozaika*. Praha 2007, č. 6, s. 12. ISSN 1213-4686.
- 15) KRTIČKA, K. Kořeny IX. - odkud a kam míříme. *Mozaika*. Praha: 2006, č. 9, s. 8. ISSN 1213-4686.
- 16) KRTIČKA, K. Kořeny VIII. - odkud a kam míříme. *Mozaika*. Praha: 2006, č. 8, s. 8. ISSN 1213-4686.
- 17) KRTIČKA, K. Kořeny X. - odkud a kam míříme. *Mozaika*. Praha: 2006, č. 10, s. 8. ISSN 1213-4686.
- 18) KRTIČKA, K. Kořeny - konec samostatného Pionýra. *Mozaika*. Praha: 2006, č. 2, s. 10. ISSN 1213-4686.
- 19) *Loga akcí* [online]. [cit. 19. dubna 2007]. Dostupné z: <http://servis.pionyr.cz/servis.php?page=ke_stazeni&id=1166104900>.
- 20) *Logo Pionýra* [online]. [cit. 19. dubna 2007]. Dostupné z: <http://servis.pionyr.cz/servis.php?page=ke_stazeni&id=1166109269>.
- 21) *Maskot Pionýra* [online]. [cit. 19. dubna 2007]. Dostupné z: <http://servis.pionyr.cz/servis.php?page=ke_stazeni&id=1166109324>.
- 22) MATĚJČEK, Z. *Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí*. 3. vydání. Jinočany: H & H, 2001. 147 s. ISBN 80-86022-92-7.
- 23) MEJSTRÍK, V. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 3. vydání. Praha: Academia, 2003. 647 s. ISBN 80-200-10-80-7.
- 24) *Mimořádná celostátní konference pionýrských pracovníků* [online]. [cit. 15. února 2007]. Dostupné z: <<http://www.pionyr.cz/index.php?page=inc&inc=historie/1990/90mimkonf.html>>.
- 25) *Nejčastější dotazy* [online]. [cit. 22. března 2007]. Dostupné z: <http://www.autismus.cz/autismus_faq.html>.
- 26) NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.

- 27) NOVOSAD, L. *Kapitoly ze základů speciální pedagogiky - somatopedie*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. 79 s. ISBN 80-7083-563-X.
- 28) PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 3. vydání. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6
- 29) PEUTELSCHMIEDOVÁ, A. *Logopedické minimum*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 89 s. ISBN 80-244-1233-0.
- 30) PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. 243 s. ISBN 80-85931-65-6.
- 31) PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. vydání. Praha: Portál, 2001. 322 s. ISBN 80-7178-579-2.
- 32) RAMPOUCHOVÁ, J. - TOMČALA, J. - VALENTA, T. *Život oddílu - knížka o participaci*. Praha: Pionýr, 2005. 94 s.
- 33) RENOTIÉROVÁ, M. - LUDÍKOVÁ, L. *Speciální pedagogika*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. 313 s. ISBN 80-244-0873-2.
- 34) *Spektrum činnosti Pionýra* [online]. [cit. 15. února 2007]. Dostupné z: <<http://www.pionyr.cz/index.php?page=rda>>.
- 35) *Statut Pionýra a Program Pionýra*. Praha: Pionýr, 2004
- 36) ŠTURMA, J. *Co se událo a o co šlo v pionýrské organizaci v letech 1967 - 1969?*. Praha: Pionýr, 2004. 20 s.
- 37) ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003. 192 s. ISBN 80-7178-821-X.
- 38) *Tábor s vozíčkářem* [online]. [cit. 19. dubna 2007]. Dostupné z: <http://www.chcemepomahat.pionyr.cz/gallery/index.php?loc=photos_list&id=1000&type=integrované_tabory>.
- 39) *Úmluva o právech dítěte* [online]. [cit. 15. února 2007]. Dostupné z: <<http://www.crdm.adam.cz/publikace/umluva/umluva.htm>>.
- 40) VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2004. 170 s. ISBN 80-7184-488-8.

- 41) VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémových dětí a mládeže*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita, 2000. 125 s. ISBN 80-7083-378-5.
- 42) *Vedoucí* [online]. [cit. 15. února 2007]. Dostupné z: <http://www.pionyr.cz/index.php?page=inc&inc=html/vedouci.htm>.
- 43) VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a sociální*. 2. vydání. Brno: Paido, 2004. 464 s. ISBN 80-7315-071-9.
- 44) VOCILKA, M. *Integrace sociálně a zdravotně handicapovaných a ohrožených dětí do společnosti*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. 108 s.
- 45) VOJTOVÁ, V. *Kapitoly z etopedie I.: přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 94 s. ISBN 80-210-3532-3.
- 46) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Dítě se zdravotním postižením

Integrace

Oddílový vedoucí

Pionýr

Pionýrský oddíl

9 PŘÍLOHY

1. Dotazník
2. Řízený rozhovor
3. Rozdíly mezi žáky s problémy v chování a s poruchou chování
4. Pionýr - Uznaná nestátní nezisková organizace pro oblast práce s dětmi a mládeží ve volném čase pro roky 2004 - 2006
5. Pionýr - Organizace uznaná MŠMT pro oblast práce s dětmi a mládeží na období let 2007 až 2010
6. Statut a Program Pionýra

Příloha 1

DOTAZNÍK

Ahoj Pionýře/Pionýrko. Jmenuji se Jana Janečková (také Pionýrka), jsem studentka Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Prosím o vyplnění tohoto dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro bakalářskou práci, která se zabývá otázkou zapojování dětí s handicapem do činnosti pionýrských oddílů.

Vybranou odpověď prosím jasně označ (např. zakroužkuj, barevně zvýrazni...) a doplňovací otázky vypiš prosím HŮLKOVÝM PÍSMEM. U označených otázek je možné vybrat více variant.

Při zpracování dotazníku bude zachována anonymita.

1) Věk

- a) 18 - 25 b) 26 - 30 c) 31 - 35 d) 36 - 40 e) 41 - 50 f) 51 a více

2) Kolik let pracuješ jako oddílový vedoucí v Pionýru?

.....

3) Jaké je zaměření tvého oddílu?

a) všestranně zaměřený	d) přírodovědný
b) turistický (tábornický)	e) kulturní
c) výtvarný	f) jiný (napíš prosím)

4) Máš jako oddílový vedoucí zkušenosti s dětmi se zdravotním postižením?

- a) ano
b) ne - přejdi na otázku číslo 10

5) Jaký typ zkušenosti práce s dětmi se zdravotním postižením máš? (možnost více variant)

- a) pravidelná oddílová činnost
b) táborová činnost
c) jiné (napíš prosím)

6) S jakým typem zdravotního postižení pracuješ (pracoval jsi)? (možnost více variant)

a) mentální	e) vady řeči
b) tělesné	f) postižení více vadami souběžně
c) zrakové	g) autismus
d) sluchové	h) poruchy chování

7) Snažil jsi se získat informace o zdravotním postižení dítěte?

- a) ano
b) ne
c) teprve je budu hledat

8) Odkud jsi informace získával? Prosím napiš.

.....

9) Jsi ochoten přizpůsobovat činnost s dětmi tak, aby se mohlo zapojovat i dítě se zdravotním postižením?

- a) vždy se snažím přizpůsobit činnost tak, aby se pokaždé mohlo zapojit i dítě se zdravotním postižením
b) občas přizpůsobím některou činnost, aby se mohlo zapojit i dítě se zdravotním postižením
c) nepřizpůsobuji činnost tak, aby se mohlo dítě se zdravotním postižením vždy zapojit

10) Kdyby mělo dítě se zdravotním postižením zájem stát se členem tvého oddílu, přijal bys je?

- a) ano, po rozhovoru s rodiči a po získání dostatečných informací o postižení
b) ano, pokud s tím budou souhlasit děti v oddíle
c) ano, pokud budou souhlasit děti v oddíle, po rozhovoru s rodiči a po získání dostatečných informací o postižení
d) ano, za podmínky (doplň prosím).....
e) dítě se zdravotním postižením bych do svého oddílu nevzal
f) jiná odpověď

11) Jaký typ zdravotního postižení považuješ za nejproblematictější? (možnost více variant)

a) mentální	f) postižení více vadami souběžně
b) tělesné	g) autismus
c) zrakové	h) poruchy chování
d) sluchové	i) žádný
e) vady řeči	

12) Dítě s jakým typem zdravotního postižení by jsi nechtěl mít v oddíle? (možnost více variant)

a) mentální	f) postižení více vadami souběžně
b) tělesné	g) autismus
c) zrakové	h) poruchy chování
d) sluchové	i) žádné postižení mi nevadí
e) vady řeči	

13) Chodil jsi jako dítě do nějakého oddílu?

- a) ano
b) ne - přejdi na otázku číslo 15

14) Chodilo do tohoto oddílu také nějaké dítě se zdravotním postižením?

- a) ano
b) ne

15) Měly by být děti se zdravotním postižením zapojované do oddílové (případně táborové) činnosti v Pionýru?

- a) ano, uveď prosím proč -
.....
b) ne, uveď prosím proč -
.....

16) Jak se ti vyplňoval tento dotazník? (Prosím označ křížkem pod příslušný symbol.)

Děkuji za spolupráci.

S pozdravem

Jana Janečková

ŘÍZENÝ ROZHOVOR

1) Kolik let pracuješ v Pionýru?

2) Byl jsi členem Pionýra před rokem 1989?

3) Víš o tom, že by byly děti se zdravotním postižením zapojované do činnosti Pionýra před rokem 1989?

Pokud ano:

a) O kolika dětech víš?

b) Do jakého typu činnosti byly zapojené? (pravidelná oddílová činnost - táborová činnost - jiné...)

c) Jaký typ zdravotního postižení se týkal těchto dětí? (mentální - tělesné - zrakové - sluchové - vady řeči - postižení více vadami souběžně - autismus - poruchy chování)

d) Byly tehdy činnosti s dětmi přizpůsobované tak, aby se děti/dítě se zdravotním postižením mohly/mohlo zapojovat?

4) Je ve vaší pionýrské skupině zapojené dítě (děti) se zdravotním postižením?

Pokud ano:

a) S jakým typem zdravotního postižení? (mentální - tělesné - zrakové - sluchové - vady řeči - postižení více vadami souběžně - autismus - poruchy chování)

b) Kolik roků (přibližně) je členem vaší pionýrské skupiny?

5) Jaký je tvůj názor na zapojování dětí se zdravotním postižením do činnosti Pionýra?

Rozdíly mezi žáky s problémy v chování a s poruchou chování

ZÁMĚR V NEŽÁDOUCÍM CHOVÁNÍ	
<i>Žák s problémy v chování</i>	<i>Žák s poruchou chování</i>
● o svých problémech ví, vadí mu a chtěl by je odstranit ● normy nenarušuje úmyslně ● jejich porušování je výsledkem konfliktu mezi vnějšími požadavky a vnitřními potřebami ● nálepkou problémového žáka trpí a vyvolává v něm negativní emocionální zážitek	● není s danými normami v konfliktu ● nepřijímá je, popř. je ignoruje ● zpravidla nepocituje vinu ve vztahu k důsledkům vlastního jednání
ČASOVÁ DINAMIKA NEŽÁDOUCÍHO CHOVÁNÍ	
<i>Žák s problémy v chování</i>	<i>Žák s poruchou chování</i>
● problémy bývají krátkodobé ● popř. se projevují v určitých periodách ● mívají vývojové souvislosti ● bývají důsledkem nezvládnutých konfliktů se sociálním okolím	● porušuje normy dlouhodobě ● vývojová specifika normálního vývoje způsobují nežádoucí chování prohlubují
NÁPRAVA, KOMPENZACE, REEDUKACE	
<i>Žák s problémy v chování</i>	<i>Žák s poruchou chování</i>
● k nápravě vedou cílená pedagogická opatření ● speciálně pedagogické metody kompenzují nežádoucí chování žáka, způsoby, které by mu současně umožňovaly přiměřené naplňování jeho potřeb	● náprava vyžaduje speciální péči ● směřuje k převádění způsobů a cílů chování společensky nepřijatelného na chování přijatelné

**Pionýr - Uznaná nestátní nezisková organizace pro oblast práce s dětmi a
mládeží ve volném čase pro roky 2004 - 2006**

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

*uděluje
organizaci*

Pionýr

statut

*Uznaná nestátní nezisková organizace
pro oblast práce s dětmi a mládeží ve volném čase
pro roky 2004 – 2006*

V Praze dne 29.6.2004

ministryně

**Pionýr - Organizace uznaná MŠMT pro oblast práce s dětmi a mládeží na období
let 2007 až 2010**

Mgr. Dana Fuchtová
ministryně školství, mládeže a tělovýchovy

uděluje na období let 2007 až 2010

čestný titul

**Organizace uznaná MŠMT
pro oblast práce s dětmi a mládeží**

nestátní neziskové organizaci

Pionýr

se sídlem Praha 1, Senovážné nám. 24, IČ 00499161

Dana Fuchtová

V Praze dne 21. března 2007
Č.j.: 1746/2007-51

Osvědčení o udělení tohoto titulu obdrželo 28 představitelů nestátních neziskových organizací (žádalo o něj 104 sdružení). Udělením titulu stát garantuje činnost těchto organizací před veřejností.

Program a statut Pionýra
schválený V. výročním zasedáním Pionýra 13.11.2004

STATUT PIONÝRA

I. NÁZEV SDRUŽENÍ

Pionýr

II. VYMEZENÍ A ÚČEL

1. Pionýr je demokratické, dobrovolné, samostatné a nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých.
2. Zabývá se osvětovou, výchovnou, vzdělávací, charitativní činností; obhajobou a uspokojováním zájmů a oprávněných potřeb dětí a členů sdružení. Podporuje tvorbu a naplňování zejména sociálních, kulturních a sportovních programů především s ohledem na ochranu práv dětí a rozvíjení jejich zájmové činnosti.
3. Hlásí se k „Úmluvě o právech dítěte“ a „Listině práv a svobod“ a podílí se na naplňování jejich zásad.
4. Podporuje českou státnost. Vede své členy k aktivnímu občanství a kladným morálním hodnotám.
5. Umožňuje svým členům i dalším účastníkům svých aktivit uspokojovat jejich zájmy a potřeby prostřednictvím všestranné činnosti v různorodých, převážně dětských kolektivech při pravidelné celoroční činnosti, prázdninových a dalších volnočasových aktivitách, včetně mezinárodních. Nabídkou aktivního využití volného času dětí a mládeže pomáhá v boji proti kriminalitě, různým druhům závislostí a dalším sociálně patologickým jevům působícím na děti a mládež.
6. Svou činnost zabezpečuje zejména prostřednictvím práce dobrovolných pracovníků, jimž zajišťuje servisní zázemí. Prostřednictvím systému přípravy zajišťuje odbornou způsobilost a vzdělání pro vedení kolektivů dětí a mládeže a pro odborné a speciální funkce ve všech oblastech činnosti sdružení.
7. Podporuje a rozvíjí spolupráci s organizacemi a sdruženími dětí a mládeže v České republice a v zahraničí.
8. Program Pionýra, který je nedílnou součástí Statutu Pionýra, podrobněji rozpracovává vymezení a účel sdružení Pionýr.
9. Pro dosažení účelů sdružení může vykonávat zejména vydavatelskou a nakladatelskou činnost, grafické a kresličské práce, vyrábět hry a hračky, poskytovat ubytovací služby, agenturní činnost v oblasti kultury a umění, pořádat výstavy, veletrhy, přehlídky a obdobné akce, pořádat odborné kurzy, školení a jiné vzdělávací akce včetně lektorské činnosti, pořádat kulturní produkce, zábavy a provozovat zařízení sloužící k zábavě, organizovat sportovní a turistické akce.

III. PŮSOBNOST A SÍDLO

1. Pionýr rozvíjí svou činnost na území České republiky.
2. Sídlem sdružení je Praha 1, Senovážné náměstí 977/24.
3. V rámci sdružení mohou vznikat regionální a zájmové celky.

IV. JEDNOTICÍ PRVKY

Sdružení Pionýr používá tyto jednotící prvky:

1. název, který používají všichni členové a všechny jednotky organizační výstavby jako základní jednotící prvek.

Dále mohou být používány:

1. znak;
2. logo;
3. maskot;
4. pozdrav;
5. součásti oděvu (šátky, košile, trička, apod.)
6. značení (nášivky, odznaky a domovenky, apod.).

V. ČLENSTVÍ

1. Členství ve sdružení Pionýr je individuální, kolektivní nebo čestné.
2. Individuální členství: :
 - a) Individuálním členem Pionýra může být každé dítě (dítětem se rozumí ve smyslu „Úmluvy o právech dítěte“ každý člověk do 18 let) i dospělý člověk bez rozdílu sociálního postavení, národnosti, politické příslušnosti, náboženského vyznání, jestliže souhlasí se Statutem a Programem sdružení Pionýr.
 - b) Individuální členství vzniká přijetím v podobě registrace členství, o kterém rozhodují tímto Statutem určené orgány příslušné organizační jednotky, v níž je členství registrováno:
 - i) po přiměřené době, v níž zájemce prokáže připravenost ke členství a splní případné podmínky přijetí, které jsou v souladu se Statutem a Programem sdružení Pionýr a jež stanovuje příslušný kolektiv (pionýrská skupina, pionýrské centrum či krajská organizace Pionýra);
 - ii) po úhradě členského příspěvku, stanoveného registrujícím subjektem;
 - iii) na základě písemného prohlášení zájemce, případně jeho zákonného zástupce, vyjadřujícího jeho zájem o členství ve sdružení Pionýr.
 - c) Členové se registrují v pionýrských skupinách, v pionýrských centrech nebo u krajských organizací Pionýra vždy na jeden kalendářní rok. Právo rozhodování o registraci přísluší radám.
 - d) Podrobnosti registrace řeší vnitřní směrnice sdružení.
3. Kolektivní a čestné členství:
 - a) pionýrské skupiny, pionýrská centra a krajské organizace Pionýra mohou udělovat a odnímat čestné a přiznávat kolektivní členství. O udělení a odnětí čestného a přiznání kolektivního členství ve sdružení Pionýr rozhoduje Česká rada Pionýra.
 - b) Podrobnosti podmínek kolektivního a čestného členství stanovují směrnice rady příslušných organizačních stupňů.
4. Členství ve sdružení Pionýr zaniká:
 - a) vystoupením člena;
 - b) uplynutím doby registrace, pokud registrace není obnovena; podrobnosti stanovuje vnitřní směrnice sdružení;
 - c) ukončením členství na základě rozhodnutí Statutem určeného orgánu organizační jednotky Pionýra, u níž je člen registrován. Proti rozhodnutí o ukončení členství je možné odvolání.
 - d) rozhodnutím rady vyššího stupně při zvlášť zavrženímhodném jednání v neprospěch sdružení Pionýr; proti rozhodnutí o ukončení členství je možné odvolání.
5. Práva a povinnosti individuálního člena:
 - a) práva:
 - vybrat si kolektiv, používat jednotlicí prvky Pionýra;
 - spolurozhodovat o činnosti a podílet se na řízení;
 - volit své zástupce a být volen;
 - odvolat se k vyšším orgánům;
 - využívat výhod sdružení;
 - hmotně podporovat sdružení;
 - vystoupit ze sdružení;
 - b) povinnosti:
 - uskutečňovat ideály a cíle sdružení;
 - hájit čest sdružení;
 - registrovat se;
 - účastnit se aktivně činnosti;
 - plnit požadavky svého kolektivu;
 - naplňovat Program Pionýra;
 - platit členské příspěvky.
6. Práva a povinnosti kolektivního člena a práva čestných členů jsou stanovena příslušnou radou současně s přiznáním / udělením členství.

VI. ORGANIZAČNÍ VÝSTAVBA

A. PIONÝRSKÝ ODDÍL A VOLNOČASOVÝ KLUB

1. Pionýrský oddíl (dále jen oddíl) je základní organizační jednotkou sdružení. Jeho účelem je zajišťovat pravidelnou, systematickou, celoroční výchovnou činnost kolektivu dětí a mládeže. Za pravidelnou je považována práce uskutečňovaná v průběhu školního roku nejméně 1x měsíčně. Za takovou činnost ve smyslu předchozí věty nelze považovat pouze pořádání táborů a recipročních výměn mládeže. Oddílem se rozumí skupina nejméně 5 osob. Oddíl není právnickou osobou a nemůže jednat vlastním jménem.
2. Oddíl vzniká rozhodnutím zakladatele o registraci oddílu; registrace má časové omezení. Zakladatelem oddílu může být pionýrská skupina, pionýrské centrum nebo územně příslušná organizace Pionýra.
3. O ukončení činnosti oddílu (zrušení registrace) rozhoduje jeho zakladatel, nebo rada vyššího stupně. Proti rozhodnutí o zrušení registrace usnesením rady vyššího stupně může zakladatel podat odvolání k rozhodčí komisi (viz článek VII.).
4. Činnost pionýrského oddílu organizuje, zajišťuje a řídí vedoucí oddílu, jmenovaný a z funkce odvolávaný výkonným orgánem zakladatele. Na organizování, zajištění a řízení činnosti oddílu se mohou podílet instruktoři a zástupci vedoucího oddílu. Při vykonávání těchto činností jsou podřízeni vedoucímu oddílu. Instruktoři oddílu a zástupce vedoucího oddílu do funkce jmenuje a z funkce odvolává výkonný orgán

zakladatele na návrh vedoucího oddílu.

5. Na řízení činnosti oddílu se formou přiměřenou svému věku podílejí jeho členové, zejména při rozhodování o programu činnosti, přípravě jednotlivých akcí, stanovení vnitřní organizační struktury oddílu, přijímání nových členů, udělování vyznamenání, odměn, ocenění a trestů. K tomu účelu se mohou zřizovat oddílové rady či jiné podobné členské aktivity.
6. Volnočasový klub (dále jen klub) je zvláštní základní organizační a výchovnou jednotkou sdružení, jehož posláním je výchovná činnost zejména s neorganizovanými dětmi a mládeží. Klub vyvíjí pravidelnou činnost uskutečňovanou nejméně 1x měsíčně, zpravidla obsahově nenavazující, která umožňuje i jednorázovou nebo nepravidelnou účast na činnosti klubu. Klub není právnickou osobou a nemůže jednat vlastním jménem.
7. Ustanovení odstavce 2. – 5. se přiměřeně vztahují i na poměry klubu.

B. PIONÝRSKÁ SKUPINA (PS)

1. Pionýrská skupina je organizační jednotkou sdružení. Jejím účelem je řídit a organizačně, informačně a ekonomicky zajišťovat jak činnosti oddílů a klubů, které registrovala, tak společnou činnost členů pionýrské skupiny, která může být orientována i na neorganizované děti a mládež. Členy pionýrské skupiny jsou členové sdružení, kteří jsou u této pionýrské skupiny registrováni.
2. Pionýrská skupina má způsobilost mít práva a povinnosti (právní subjektivitu). Této způsobilosti pionýrská skupina nabývá vznikem a pozbývá zánikem.
3. Ke vzniku pionýrské skupiny je třeba nejprve jejího založení a následně registrace. O registraci rozhoduje územně příslušná krajská rada Pionýra a datem přijetí tohoto rozhodnutí pionýrská skupina vzniká. Pionýrská skupina musí být založena alespoň dvěma zakladateli (fyzickými osobami) staršími 18 let, kteří svými vlastnostmi poskytují záruky, že skupina bude vyvíjet činnost v souladu se Statutem a Programem Pionýra a v souladu s právním řádem ČR. Rozhodnutí zakladatelů musí mít písemnou formu. Jeho další náležitosti, podmínky založení a podrobnosti postupu řeší vnitřní směrnice sdružení.
4. Pionýrská skupina je tvořena nejméně 15 členy ve věku do 26 let a současně nejméně dvěma členy staršími 18 let s kvalifikací, stanovenou vnitřní směrnicí sdružení, z nichž jeden je vedoucím pionýrské skupiny a jeden hospodářem pionýrské skupiny. Současně musí registrovat nejméně jeden oddíl, který sdružuje alespoň 5 členů ve věku do 18 let, nebo klub.
5. Orgány pionýrské skupiny jsou :

- a) **Rada pionýrské skupiny**, která je nejvyšším orgánem PS. Je tvořena všemi vedoucími oddílů, zástupci vedoucích oddílů a instruktory a dále členy volených orgánů pionýrské skupiny, kterým náleží hlas rozhodující. Jednání rady se mohou účastnit i ostatní členové pionýrské skupiny s hlasem poradním.
Rada PS:
 - řídí činnost pionýrské skupiny;
 - volí a odvolává vedoucího pionýrské skupiny, hospodáře pionýrské skupiny, revizora pionýrské skupiny;
 - volí a odvolává další členy vedení PS, delegáty pionýrské skupiny – členy územně příslušné krajské rady Pionýra a zástupce pionýrské skupiny na výročních zasedáních krajské organizace Pionýra a sdružení Pionýr.
 - schvaluje účetní závěrku a rozpočet PS;
 - hodnotí činnost PS v předchozím období a plánuje činnost v období následujícím;
 - schází se nejméně jednou ročně;
- b) **Vedení pionýrské skupiny**; je výkonným orgánem pionýrské skupiny, plní usnesení Rady pionýrské skupiny a řídí činnost pionýrské skupiny mezi zasedáními Rady PS; jeho členy jsou vedoucí pionýrské skupiny, hospodář pionýrské skupiny a další členové, které volí Rada pionýrské skupiny; má alespoň 3 členy, rozhoduje o všech otázkách, které nejsou k rozhodování svěřeny jiným orgánům pionýrské skupiny; nemusí však být ustaveno, pokud tak rozhodne Rada pionýrské skupiny; jeho působnost pak vykonává vedoucí pionýrské skupiny s tím, že hospodář pionýrské skupiny odpovídá za činnost, uvedené v odst. d) a je při výkonu své činnosti podřízen vedoucímu pionýrské skupiny; vedoucí pionýrské skupiny odpovídá za veškerou ostatní činnost.
- c) **Vedoucí pionýrské skupiny** je statutárním orgánem pionýrské skupiny a je oprávněn za pionýrskou skupinu jednat ve všech věcech; vykonává usnesení rady pionýrské skupiny a obstarává její chod v běžných záležitostech; jejich rozsah určí vedení pionýrské skupiny a není-li ustaveno, určí je Rada pionýrské skupiny;
- d) **Hospodář pionýrské skupiny** je členem vedení PS, pokud je ustaveno; zajišťuje zejména vedení hospodářské a účetní agendy pionýrské skupiny, připravuje a zpracovává podklady pro jednání orgánů pionýrské skupiny v hospodářské oblasti; eviduje, opatruje a spravuje majetek pionýrské skupiny; zanikne-li výkon funkce vedoucího PS, přechází na něj práva a povinnosti statutárního orgánu až do nejbližšího zasedání Rady PS;
- e) **revizor pionýrské skupiny** (bliže viz čl. IX.)
- f) **delegát pionýrské skupiny – člen krajské rady Pionýra** zastupuje pionýrskou skupinu v Krajské radě Pionýra; je povinen podílet se na její činnosti a přitom hájit a prosazovat oprávněné zájmy pionýrské skupiny.

6. O zrušení pionýrské skupiny může rozhodnout rada pionýrské skupiny nadpoloviční většinou hlasů všech členů

rady PS, nebo rada vyššího stupně. Proti rozhodnutí o zrušení pionýrské skupiny usnesením rady vyššího stupně, může rada PS podat odvolání k příslušné rozhodčí komisi (viz článek VII).

C. PIONÝRSKÉ CENTRUM (PC)

1. Pionýrské centrum (dále jen centrum) je zvláštní organizační jednotkou sdružení. Jeho účelem je řídit a zajišťovat organizačně, informačně a ekonomicky jak činnosti oddílů a klubů, které registrovalo, tak společnou činnost členů sdružení centrem registrovaných. Ta může být orientována i na neorganizované děti a mládež, pokud tak zakladatelé určí, nebo na plnění účelu sdružení v těch dílčích oblastech, které zakladatelé centra určí ve zřizovací listině (zejména zajištění organizačního zázemí pro činnosti, vykonávané pro dosažení účelu sdružení - např. uskutečňování společných výchovných projektů).
2. Pionýrské centrum má způsobilost mít práva a povinnosti (právní subjektivitu). Této způsobilosti pionýrské centrum nabývá vznikem a pozbývá zánikem.
3. Ke vzniku centra je třeba jeho založení a následně registrace. O registraci rozhoduje územně příslušná krajská rada Pionýra a datem přijetí tohoto rozhodnutí centrum vzniká. Centrum musí být založeno alespoň dvěma organizačními jednotkami sdružení se způsobilostí mít práva a povinnosti. Rozhodnutí zakladatelů musí mít písemnou formu. Jeho další náležitosti, podmínky založení a podrobnosti postupu řeší vnitřní směrnice sdružení. Centra lze zřizovat pouze k plnění účelu sdružení, účast v nich nelze převádět. Jedna organizační jednotka může být zakladatelem nejvýše dvou center. Zakladatelem centra nemůže být jiné centrum.
4. Ustanovení Statutu o pionýrské skupině a jejích orgánech se na centra použijí analogicky, není-li stanoveno jinak. Působnost rady centra vykonávají zakladatelé, vedení se nezřizuje a jeho působnost vykonává vedoucí pionýrského centra. Působnost revizora vykonávají společně revizní orgány zakladatelů. Delegát pionýrského centra – člen územně příslušné krajské rady Pionýra se nevolí a jeho působnost jsou povinni vykonávat delegáti zakladatelů s tím, že jim z titulu účasti zakladatelů na zřízení pionýrského centra nepřisluší žádná výhoda. Dnem, kdy centrum splní podmínky dle čl. B.4., je povinno ustanovit orgány v rozsahu pionýrské skupiny. Rozhodnutí o zrušení centra může být učiněno radou centra, nebo radou vyššího stupně.
5. Proti rozhodnutí o zrušení centra usnesením rady vyššího stupně může centrum podat odvolání k příslušné rozhodčí komisi (viz článek VII.). Pionýrské centrum má povinnost poskytnout majetkově vypořádání pionýrské skupině, která vznikla z členů jím původně registrovaných oddílů.

D. KRAJSKÁ ORGANIZACE PIONÝRA (KOP)

1. Sdružení Pionýr je organizačně členěno na Krajské organizace Pionýra dle státoprávního uspořádání ČR.
2. Pokud je v obsahu Statutu uveden pojem Krajské organizace Pionýra (KOP), je tím třeba rozumět kteroukoliv z Krajských organizací Pionýra v České republice.
3. Krajská organizace Pionýra je organizační jednotkou sdružení, působící na území toho kterého kraje. Jejím účelem je řídit, organizační, informační a ekonomické zajištění činnosti pionýrských skupin, pionýrských center a oddílů, které registrovala a jejich společné činnosti, včetně činnosti orientované na neorganizované děti a mládež. Krajská organizace Pionýra je způsobilá mít práva a povinnosti (právní subjektivitu). Této způsobilosti pozbývá zánikem.
4. Krajská organizace Pionýra má tyto orgány:
 - a) **Výroční zasedání krajské organizace Pionýra**; je jejím nejvyšším orgánem, schází se nejméně jedenkrát za tři roky a tvoří je zástupci všech pionýrských skupin, pionýrských center a oddílů, které registrovala (A.2., B.3., C.3.). Postup při volbě určuje jednací řád KOP. Je svoláváno předsedou KRP na návrh VV KRP, schvaluje a mění jednací řád Krajské organizace Pionýra, hodnotí a plánuje činnost KOP a přijímá další rozhodnutí, která jsou jí svěřena tímto Statutem
 - b) **Krajskou radu Pionýra (KRP)** tvoří delegáti organizačních jednotek s právní subjektivitou, které registrovala dle klíče určeného jednacím řádem KOP. Schází se nejméně dvakrát ročně. Krajská rada Pionýra zejména řídí činnost krajské organizace Pionýra mezi jednáními výročních zasedání a činnost svého výkonného výboru, zřizuje své pracovní orgány (sekce), jmenuje jejich vedoucí a členy, rozhoduje o zřízení kanceláře Krajské organizace Pionýra a počtu jejich zaměstnanců.

Krajská rada Pionýra:

 - i) volí a odvolává předsedu KRP, členy výkonného výboru krajské rady Pionýra a jejich náhradníky, dále předsedu a členy revizní komise Krajské rady Pionýra, své členy v České radě Pionýra a jejich náhradníky. Způsob volby stanoví jednací řád KOP.
 - ii) schvaluje a mění směrnice a další předpisy, platné v příslušném kraji (viz. čl. VI.F.6).
 - iii) v době mezi VZ KOP schvaluje a mění jednací řád Krajské organizace Pionýra nadpoloviční většinou členů orgánu.
 - b) **předsedu krajské rady Pionýra**, který je statutárním orgánem krajské organizace Pionýra a je oprávněn za ni jednat ve všech věcech; současně je členem výkonného výboru krajské rady Pionýra. Obstarává její chod v běžných záležitostech. Na návrh výkonného výboru KRP svolává zasedání KRP a výroční zasedání KOP.
 - c) **hospodáře – ekonoma krajské rady Pionýra**, který je členem výkonného výboru krajské rady Pionýra. Zanikne-li výkon funkce předsedy KRP, přechází na něj práva a povinnosti statutárního orgánu až do nejbližšího jednání KRP;
 - d) **Výkonný výbor krajské rady Pionýra (VV KRP)** je výkonným orgánem krajské organizace Pionýra, který vykonává usnesení výročního zasedání krajské organizace Pionýra a krajské rady Pionýra a řídí její činnost mezi jednáními KRP. Má alespoň tři členy, způsob volby stanovuje jednací řád KOP. Každý člen

VV KRP odpovídá za uskutečňování dílčích úseků činnosti, které mu byly přiděleny VV KRP. Pokud některému z členů VV KRP zanikne výkon funkce, VV KRP je povinen na nejbližším zasedání VV KRP kooptovat náhradníka dle volbou stanoveného pořadí.

- e) **předsedu a členy revizní komise krajské rady Pionýra.** Revizní komise má nejméně tři členy.
- 5. Činnost orgánů Krajské organizace Pionýra podrobněji upraví jednací řád krajské organizace Pionýra, který může mimo jiné:
 - a) určit klíč pro stanovení počtu delegátů výročního zasedání KOP a klíč pro stanovení počtu členů KRP, přímé zastoupení alespoň jedním delegátem musí však být vždy zajištěno každé pionýrské skupině a každému pionýrskému centru, které současně splňuje podmínky pro registraci jako pionýrská skupina (viz B.4.) a oddílům registrovaným krajskou organizací Pionýra (viz bod D.6.) musí náležet za stejných podmínek alespoň jeden hlas;
 - b) určit možnost, aby pionýrská skupina byla na jednání Krajské rady Pionýra zastupována pouze jedním delegátem, jemuž bude náležet takový počet hlasů, který se určí v počtu delegátů, na něž by měla pionýrská skupina jinak nárok. S těmito hlasy musí delegát nakládat jednotně.
 - c) určit možnost, aby Vedení pionýrské skupiny, pro případ neúčasti voleného delegáta PS na jednání KRP, mohlo jednorázově pověřit zastupováním jiného funkcionáře PS.
- 6. Oddíly, založené krajskou organizací Pionýra a registrované krajskou radou Pionýra, zastupuje na všech úrovních zástupce, jmenovaný výkonným výborem příslušné krajské rady a při hlasování mu náleží počet hlasů určený počtem, na něž by měla právo podle součtu všech členů všech těchto oddílů pionýrská skupina, která by registrovala jen tyto oddíly. S těmito hlasy musí zástupce nakládat jednotně.
- 7. Není-li krajská organizace déle než tři měsíce schopna ustanovit orgány v rozsahu daném tímto Statutem, může ČRP jmenovat dočasného správce, pověřeného řízením dotyčné KOP, do doby ustavení volených orgánů KOP.

E. Celostátní úroveň

- 1. Sdružení Pionýr má orgány, kterými jsou:

- a) **Výroční zasedání Pionýra;** je nejvyšším orgánem sdružení Pionýr a je svoláváno předsedou Pionýra na návrh ČRP zpravidla jednou za tři roky. Účastní se ho zástupci všech pionýrských skupin a pionýrských center. Pionýrské skupiny a pionýrská centra, splňují-li podmínky pro registraci jako pionýrská skupina (viz B.4.), volí za každých 150 započatých členů registrovaných k 31. 12. předcházejícího roku jednoho delegáta. Zástupcům oddílů založených krajskou organizací Pionýra a registrovaných krajskou radou Pionýra náleží 1 hlas za každých 150 započatých členů registrovaných k 31. 12. předcházejícího roku. Výroční zasedání rozhoduje o změnách Statutu a Programu sdružení, hodnotí a plánuje činnost sdružení; volí a odvolává předsedu a na jeho návrh místopředsedu Pionýra v pořadí, dále volí a odvolává předsedu a členy revizní komise Pionýra a členy a náhradníky v pořadí do nejvyšší rozhodčí komise, schvaluje a mění Řád pro přípravu a jednání VZ Pionýra..
- b) **Česká rada Pionýra (ČRP):**
 - i) je tvořena členy - delegáty KOP, přičemž každá KOP je v ČRP zastupována 2 členy - delegáty za každých prvních započatých 900 registrovaných členů a 2 dalšími členy - delegáty za každých dalších ukončených 900 registrovaných členů. Jedna polovina členů - delegátů každé KOP musí být v den volby mladší 26 let.
 - ii) řídí sdružení mezi výročními zasedáními Pionýra; nadpoloviční většinou členů orgánu volí a odvolává předsedu a na jeho návrh místopředsedu Pionýra v pořadí a další členy VV ČRP a dále předsedu a členy revizní komise; zanikne-li mandát některému z členů nejvyšší rozhodčí komise a není-li již náhradník, volí dalšího člena nadpoloviční většinou členů orgánu.
 - iii) rozhoduje mimo jiné:
 - (1) o jednacích řádech orgánů celorepublikové úrovně, vnitřních směrnících sdružení (viz čl.VI.F.6)., rozpočtu a závažných ekonomických otázkách, zejména určení výše odvodu členského příspěvku, změnách ve Statutu, jejichž uskutečnění si vyžaduje změna právní úpravy a odstranění závad dle §11 odst. 2 zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů v platném znění;
 - (2) o zřízení, udělování a odnímání vyznamenání, udělení a odnětí čestného a přiznání či odebrání kolektivního členství ve sdružení Pionýr;
 - (3) o zrušení nebo novém zřízení Ústředí Pionýra v ČR, které je určeno zejména pro administrativní a organizační zajištění činností vykonávaných předsedou Pionýra a členy VV České rady Pionýra, není právnickou osobou a jeho pracovníci, pokud svou činnost vykonávají na základě pracovněprávního vztahu, jsou zaměstnanci sdružení Pionýr; činnost Ústředí se řídí vnitřní směrníci sdružení.
 - iv) zřizuje pracovní orgány – sekce, které zajišťují po obsahové a organizační stránce dílčí úseky činnosti sdružení, zejména připravují náměty a podklady pro jednání orgánů České rady Pionýra, spolupracují s obdobnými orgány na úrovni krajských organizací Pionýra, vedením sekcí pověřuje na návrh předsedy zpravidla členy VV ČRP.
 - v) svolává tematicky zaměřené konference pro řešení zásadních tematických otázek ve sdružení a schvaluje jejich závěry.
- c) **předseda Pionýra;**
 - i) je statutárním orgánem sdružení Pionýr a je oprávněn za ně jednat ve všech záležitostech.
 - ii) je současně členem výkonného výboru České rady Pionýra a obstarává chod běžných záležitostí sdružení Pionýr, jejich rozsah může určit Česká rada Pionýra, koordinuje spolupráci Krajských rad

Pionýra, řídí činnost Ústředí Pionýra v ČR, je-li zřízeno, a odpovídá za ni.

iii) svolává na návrh výkonného výboru ČRP zasedání České rady Pionýra.

- d) **dva místopředsedové Pionýra** v pořadí, kteří jsou členy výkonného výboru České rady Pionýra, na prvního z nich přechází při zániku výkonu funkce předsedy práva a povinnosti statutárního orgánu. Tento je povinen svolat do dvou měsíců jednání ČRP, které jej může nadpoloviční většinou členů orgánu potvrdit ve funkci předsedy, nebo rozhodne o svolání Výročního zasedání Pionýra.
- e) **ekonom Pionýra**; je členem výkonného výboru ČRP.
- f) **Výkonný výbor České rady Pionýra (VV ČRP)**; je výkonným orgánem České rady Pionýra, uskutečňuje usnesení výročního zasedání Pionýra a České rady Pionýra, řídí činnost sdružení Pionýr mezi jednáními České rady Pionýra; má nejméně 7 členů (včetně předsedy, místopředsedů a ekonoma). Každý člen VV ČRP odpovídá za uskutečňování dílčích úseků činností, které mu byly přiděleny VV ČRP.
- g) **předseda a členové revizní komise Pionýra**; komise má nejméně tři členy.
- h) **nejvyšší rozhodčí komise**; má nejméně tři členy a nejméně tři náhradníky v pořadí, počet členů musí být vždy lichý.

2. Činnost orgánů republikové úrovně podrobněji upraví jednací řády pro celostátní úroveň.

F. Společná ustanovení pro všechny organizační stupně

1. Pro rozhodování o vzniku a zrušení pionýrských skupin a pionýrských center je územně příslušnou ta Krajská rada Pionýra, na jejímž území má mít vznikající nebo zrušovaná PS (PC) své sídlo (povolení časově omezené výjimky, která musí být udělena před vznikem zakládané organizační jednotky, uděluje ČRP).
2. Oddílový vedoucí, zástupce oddílového vedoucího a instruktor (jak pionýrských center, tak pionýrských skupin, jakož i oddílů a klubů registrovaných krajskými radami Pionýra musí, pokud nejsou Statutem stanoveny další podmínky, před jmenováním písemně prohlásit, že souhlasí s jmenováním a že je jim znám obsah práv a povinností, která jim jmenováním vzniknou. V okamžiku jmenování musí být členy sdružení a mít kvalifikaci stanovenou vnitřní směrnici sdružení (dosáhnout stanoveného stupně vzdělání podle systému určeného vnitřní směrnici sdružení). Současně musí oddílový vedoucí a zástupci oddílového vedoucího dosáhnout nejpozději v den jmenování do funkce věku 18 let, instruktoři věku 15 let.
3. Osoby zvolené nebo jmenované k vykonávání funkcí voleného orgánu nebo člena kolektivního orgánu nebo pracovního orgánu (tj. funkcionáři sdružení) musí, pokud nejsou Statutem stanoveny další podmínky, před volbou nebo jmenováním písemně prohlásit, že souhlasí s volbou nebo jmenováním a že je jim znám obsah práv a povinností, která jim volbou nebo jmenováním vzniknou, v okamžik volby být členy sdružení a být starší 18ti let, není – li tímto Statutem nebo obecně závaznou právní normou stanoveno jinak. Kvalifikaci stanovenou vnitřní směrnici sdružení pro tu kterou funkci, si doplní nejpozději do roka od zahájení výkonu funkce.
4. Funkční období jmenovaných funkcionářů není časově omezeno. Funkční období volených orgánů činí nejdéle tři roky. Výkon funkce však nezanikne do zvolení funkcionáře nového.
5. Každý funkcionář může ze své funkce odstoupit, musí však své odstoupení písemně oznámit a výkon jeho funkce končí dnem doručení oznámení. Výkon funkce rovněž končí dnem zániku členství funkcionáře ve sdružení, odvoláním z funkce nebo volbou nebo jmenováním do funkce doposud zastávané jinou osobou nebo opětovnou volbou stejné osoby. Orgán, který provedl volbu nebo jmenování, může stanovit i pozdější datum započetí výkonu funkce. K témuž dni zanikne výkon funkce osoby, která doposud tuto funkci zastávala.
6. Vnitřní směrnici sdružení (dále již jen směrnice) se rozumí vnitroorganizační předpisy, vydané příslušnými orgány úrovně celorepublikové, krajské či na PS. Platné směrnice, vydané orgány celorepublikové úrovně, jsou zapsány v seznamu - rejstříku vnitřních směrnic – který je veden Ústředím Pionýra.

VII. ŘEŠENÍ SPORŮ

1. Řešení sporů v Pionýru přísluší rozhodčím komisím. V rámci krajů jmenuje členy rozhodčí komise ad hoc výkonný výbor krajské rady Pionýra. V rámci České republiky volí členy Nejvyšší rozhodčí komise Pionýra Výroční zasedání Pionýra. Členové rozhodčí komise volí ze svého středu předsedu komise.
2. Ve sporech mezi pionýrskými skupinami v rámci kraje rozhoduje na návrh jedné z pionýrských skupin, jichž se spor týká, rozhodčí komise ustavená ad hoc výkonným výborem místně příslušné Krajské rady Pionýra.
3. Ve sporech mezi pionýrskou skupinou a Krajskou organizací Pionýra, mezi dvěma PS z různých krajů, mezi dvěma Krajskými organizacemi Pionýra, mezi pionýrskou skupinou a Českou radou Pionýra a mezi Krajskou organizací Pionýra a Českou radou Pionýra rozhoduje na návrh některé organizační složky, jíž se spor týká, Nejvyšší rozhodčí komise Pionýra.
4. Nejvyšší rozhodčí komise Pionýra rozhoduje také o odvolání proti rozhodnutí rozhodčí komise ustanovené ad hoc podle čl. VII. odst. 1 Statutu a o odvolání proti rozhodnutí České rady Pionýra.
5. V otázkách registrace, ukončení členství či zrušení organizační složky má podané odvolání odkladný účinek. V ostatních případech odvolání odkladný účinek nemá. Veškerá odvolání lze podat písemně, do 30 dnů, u příslušné rozhodčí komise. Odvolání je podáno včas, je-li poslední den lhůty alespoň předáno k poštovní přepravě.
6. Rozhodnutí Nejvyšší rozhodčí komise Pionýra je konečné a nelze proti němu podat odvolání.
7. Všechny organizační články a orgány sdružení jsou povinny poskytovat na vyžádání rozhodčím komisím veškeré jim dostupné podklady a informace.

VIII. HOSPODAŘENÍ

1. Pionýr je sdružení, které vystupuje jako samostatná právnická osoba ve svém celku.
2. Organizační jednotky, způsobilé mít práva a povinnosti, samostatně hospodaří s majetkem, který získaly při svém založení a který nabyly v průběhu své činnosti v souladu s obecně závaznými právními předpisy a vnitřními směrnicemi sdružení s výjimkou omezení uvedeného v tomto Statutu. Organizační jednotky Pionýra hospodaří zejména na základě schváleného rozpočtu, zřizují účty u peněžních ústavů, užívají vlastní razítko a tiskopisy. Bližší podrobnosti stanoví vnitřní směrnice sdružení.
3. Zdrojem příjmů sdružení jsou zejména členské příspěvky, dary a dědictví, dotace a obdobná plnění (např. grantové prostředky), příjmy od odběratelů služeb (např. účastnické poplatky a vybrané vstupné), výnosy z vlastního majetku a z hospodářské činnosti.
4. Organizační jednotky mohou zcizovat (tedy prodávat, darovat, směňovat, vkládat), zatěžovat, zastavovat, dlouhodobě pronajímat a vypůjčovat svůj nemovitý majetek pouze s předchozím souhlasem nejbližší nadřízeného orgánu. Jinak je úkon neplatný. Nadřízený orgán je povinen tento souhlas vydat nejdéle do 30 dnů, pokud se jedná o majetek pořízený prokazatelně pouze z vlastních zdrojů subjektu.
5. Jednotlivé organizační jednotky ve sdružení Pionýr jsou na sobě z hlediska hospodářských závazků a pohledávek nezávislé.
6. Z důvodu zajištění přehledu a nutné evidence o ekonomické situaci jednotlivých organizačních jednotek v rámci občanského sdružení Pionýr předkládá každý subjekt příslušnému vyššímu orgánu roční účetní závěrku, zpracovanou v souladu s obecně závaznými právními předpisy. Vyšší orgán předložené ekonomické skutečnosti eviduje.
7. Majetek, pořízený organizačními jednotkami z finančních prostředků poskytnutých sdružení Pionýr jako celku, je majetkem sdružení Pionýr. Majetek, pořízený organizačními jednotkami z finančních prostředků poskytnutých Krajské organizaci Pionýra jako celku, je majetkem příslušné Krajské organizace Pionýra. Pokud se tento majetek pořizuje z více finančních zdrojů, uplatňuje se toto ustanovení poměrně.

IX. REVIZNÍ ČINNOST

1. Ke kontrole hospodaření a usnesení jsou voleny samostatné revizní orgány (revizoři nebo revizní komise). Revizoři a předsedové revizních komisí mají právo účasti na jednáních orgánů organizačních jednotek sdružení, ve kterých vykonávají tuto funkci, a jsou přizvááni s hlasem poradním.
2. Revizní orgány organizačně vyšších organizačních jednotek mohou kontrolovat hospodaření organizačních jednotek organizačně nižších. Vůči těmto orgánům plní v otázce hospodaření i metodickou funkci.
3. Funkce revizora, předsedy nebo člena revizní komise je neslučitelná s funkcí člena výkonného orgánu stejné organizační jednotky. Toto omezení platí i pro osoby blízké (ve smyslu § 116 Občanského zákoníku).
4. Revizor nebo člen revizního orgánu organizačně vyšší organizační jednotky nesmí vykonávat revizní činnost u té organizačně nižší jednotky, kde je registrován jako člen.
5. Pro funkci revizora či členství v revizní komisi neplatí výjimka dle bodu VI.F.3 pro získání kvalifikace.
6. Činnost revizních orgánů je upravena vnitřní směrnicí sdružení Pionýr.

X. OBECNÁ USTANOVENÍ

1. Kolektivní orgány a pracovní orgány:
 - a) jsou schopny se usnášet, je-li na zasedání přítomna více než 1/3 členů sdružení oprávněných účastnit se zasedání orgánu s hlasem rozhodujícím.
 - b) rozhodují veřejným hlasováním, které se provádí, pokud ten který orgán nerozhodne o volbě tajné, přičemž usnesení je přijato - mimo Statutem daných výjimek - nadpoloviční většinou přítomných hlasů rozhodujících, nebo v případě rovnosti hlasů rozhodujících pro a proti přijetí usnesení, má rozhodující hlas předseda orgánu.
 - c) mohou v případě potřeby rozhodovat i korespondenčně (elektronickou či běžnou poštou) nebo telefonicky. Podrobnosti mohou stanovit příslušné jednací řády, zásady dle bodů a) a b) však musí být dodrženy.
1. Organizační jednotka, způsobilá mít práva a povinnosti, může být zrušena s likvidací nebo bez likvidace, přechází-li její veškerý majetek na právního nástupce. Podrobnosti stanoví vnitřní směrnice sdružení.
2. Veškerá činnost uskutečňovaná členy sdružení, organizačními jednotkami a funkcionáři při činnosti vyvíjené v rámci sdružení, musí být v souladu se stanovami (tzv. Statutem) a Programem Pionýra.
3. Na zajištění činnosti sdružení se mohou podílet i zaměstnanci sdružení, zaměstnanci jeho organizačních článků a dobrovolníci, tj. osoby, které nejsou ani členem sdružení, ani zaměstnancem sdružení a vyvíjejí činnost ve prospěch sdružení bez nároku na odměnu.

XI. ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

1. Statut Pionýra a Program Pionýra mohou být změněny nebo zrušeny jen nejvyšším orgánem Pionýra. V případě, že se schválené dokumenty Pionýra dostanou do rozporu s dalšími nově schválenými obecně závaznými právními předpisy, provede potřebné změny ČRP. Organizační jednotky Pionýra informuje do 30 dnů. Nejvyšší orgán Pionýra je potvrdí dodatečně.
2. Výkladem ustanovení tohoto Statutu se pověřuje Nejvyšší rozhodčí komise.
3. O zániku Pionýra rozhoduje Výroční zasedání Pionýra třípětinovou většinou hlasů přítomných delegátů. V tomto případě rozhodne i o majetkovém vypořádání.

XII. PŘECHODNÁ USTANOVENÍ KE ZMĚNÁM

1. Pionýrské skupiny registrované na územně nepříslušných KOP se považují za územně příslušné k té KOP, na které jsou v okamžiku skončení jednání V.VZ Pionýra registrovány.
2. Pionýrské skupiny, oddíly a kluby registrované k 17. 11. 2001 se považují za oddíly a kluby registrované dle tohoto znění Statutu. Dodatečné pořízení rozhodnutí zakladatelů se nevyžaduje.
3. Pionýrské skupiny, Pionýrská centra a krajské organizace Pionýra jsou povinny provést úpravy, vyplývající z novelizovaného znění Statutu, do šesti měsíců ode dne, kdy bude V. výročním zasedáním Pionýra schválen

PROGRAM PIONÝRA

Pionýr? Kdo jsme...

*Pojem **PIONÝR** vyjadřuje myšlenku moderního; průkopnického; ideu hledání; touhy po poznání. Pojmenování pionýr označuje i v mezinárodním pojetí člověka - objevitele nových cest, směrů a hlasatele pokrokových myšlenek. Naše sdružení chce svojí prací plně dostát významu tohoto pojmu.*

Svojí činností jsme především sdružením dětí a mládeže, přičemž členství dospělých není vyloučeno - členem se může stát každé dítě, dospívající i dospělý bez jakýchkoliv rozdílů ať už sociálních, národnostních, náboženských či politických.

Umožňujeme jednotlivým kolektivům samostatně rozhodnout o náplni své činnosti i o své struktuře – vytvářet oddíly, družiny, kluby, posádky a podobně dle svých zájmů a potřeb.

Jako hlavní výchovný prostředek užíváme hru ve všech jejích podobách.

Jsmo sdružením dobrovolným a otevřeným – hájíme zájmy nejen svých členů, ale i ostatních dětí. Své akce nabízíme i neorganizovaným dětem a mládeži, zabýváme se osvětovou, výchovnou, vzdělávací a charitativní činností.

Ve všech svých aktivitách zdůrazňujeme různorodost a všestrannost jako nezbytnou součást rozvoje osobnosti dítěte a mladého člověka.

O co Pionýr usiluje?

U členů i ostatních účastníků našich akcí se snažíme o plné zapojení do činnosti kolektivu, které odpovídá schopnostem a možnostem každého jednotlivce. Prostřednictvím her chceme přinášet dítěti a mladému člověku vše, co může v dospělosti využít ve vztahu nejen k sobě samému, ale i ke svému blízkému i vzdálenému okolí.

Prispíváme k výchově člověka čestného, svobodného, samostatného, spravedlivého, aktivního a solidárního. Touto svojí činností, vlastním příkladem a jednáním se podílíme na rozvoji osobnosti dítěte a mladého člověka, chceme být přínosem pro společnost, podílet se na prevenci kriminality a sociálně patologických jevů.

Vytváříme podmínky proto, aby hodnoty z významných dokumentů - Úmluva o právech dítěte, Listina základních práv a svobod a podobně, pronikaly do vědomí lidí a aby jejich formální ustanovení nebyla porušována.

Kam Pionýr směřuje?

Chceme přispět ku prospěchu celé společnosti, vlasti i světa. Podílíme se na rozvoji občanské společnosti, svobodné, demokratické a sociálně spravedlivé. K tomu se snažíme rozvíjet samosprávné zásady a demokratické návyky u svých členů a v kolektivech na všech úrovních. Ve svých výchovných projektech užíváme laický, nenáboženský pohled na dění a svět kolem nás, přesto vedeme k toleranci jiných pohledů na lidský vývoj.

Pracujeme ve prospěch obce, města, kraje i celého státu – v rámci svých možností vyvíjíme na každé z těchto úrovní veřejně prospěšnou činnost. Vedeme své členy k hrdosti na národní i místní tradice, napomáháme vzniku hodnotných mezilidských vztahů se všemi, bez jakýchkoliv předsudků.

Prejeme si být plnoprávným partnerem státu, škole i ostatním subjektům, pracujícím ve prospěch dětí a mládeže. Neusilujeme o výsadní postavení, snažíme se navazovat s těmito sdruženími a institucemi všestranně prospěšné vztahy.

Ideály Pionýra

Pravda - "Pionýr chrání pravdu a plní dané slovo."

- konej a hraj čestně;
- chraň pravdu a dané slovo;
- buď upřímný a spravedlivý.

Poznání - "Pionýr je pracovitý, učí se."

- pozněj sám sebe;
- objevuj krásu a dobro;
- osvoj si vědění, znalosti a dovednosti.

Přátelství - "Pionýr je přítelem všech dětí."

- poznávej názory druhých a přemýšlej o nich;
- chraň přátelství, dopřej sluchu druhým;
- buď ohleduplný a kamarádský.

Pomoc - "Pionýr je statečný a kamarádský, pomáhá ostatním"

- pomáhej nezištně a z přesvědčení;
- chraň bezbranné a slabší a pomáhej jim;
- zastaň se utlačovaných;
- rozvíjej solidaritu se strádajícími a trpícími dětmi všech kontinentů.

Překonání - "Pionýr je čestný a spravedlivý."

- překonej sám sebe, své špatné vlastnosti a návyky;
- nauč se ovládat sám sebe;
- buď tělesně zdatný;
- buď statečný ve slovech i činech, překonávej překážky.

Příroda - "Pionýr chrání přírodu a život na Zemi."

- objevuj krásu a tajemství přírody;
- chraň přírodu a život na Zemi;
- uč se žít v souladu s přírodou.

Paměť - "Pionýr má rád svou zem."

- pamatuj osud a odkazů svého národa;
- chraň památky minulosti;
- poznávej dějiny lidstva.